

& Diakonie Parochie

Een uitgave
van het LKDB

**Jaargang 29
Nummer 4**

**December
2016**

Eucharistie vieren en diaconie. *Diaconie en Caritas aan het werk*

Verbinding tussen eucharistie vieren en diaconie

“De rode draad is de sociale kracht van religie aanboren en doorzetten”

Over in- en uitloop en gemeenschap in
Inloophuis Schothorst Amersfoort

Onderzoek *Armoede in Nederland* 2016

Inhoud

Ter inleiding	1
Sacrament, kerk, eucharistie en diaconie	2
Eucharistie en diaconie	6
Geestelijke barmhartigheid	8
Eucharistisch centrum en diaconie in het Aartsbisdom Utrecht	12
Dagelijks brood	14
“De rode draad is de sociale kracht van religie aanboren en doorzetten”	16
Gewone goedheid en gastvrijheid	20
Over in- en uitloop en gemeenschap in Inloophuis Schothorst Amersfoort	22
Gelukkig de barmhartigen, want zij zullen barmhartigheid ondervinden	26
“Liever aandacht dan spullen”	29
Sinterklaasactie Walburgen Arnhem wint Ariëns Prijs voor Diaconie	31
“We zijn geen goedkoop sociaal vangnet”	33
Stichtingen Urgente Noden helpen bij individuele noodhulp	35
Armoede én hulpverlening kerken nemen toe	39
<i>Roomsch socioloog - sociale bisschop</i> boekbespreking	41
<i>Vredelievend</i> boekbespreking	43
<i>De grondwet voor geluk</i> boekbespreking	45
Agenda & Weetjes	48
Colofon	
Meditatief: <i>Waar was je?</i>	

Redactioneel

Het tijdschrift *Diakonie & Parochie* gaat in op ontwikkelingen rond diaconie in parochies, Parochiële Caritas Instellingen en katholieke gemeenschappen. Inhoudelijke reflecties, beleidsmatige vergezichten, oogst van conferenties en werkdagen, concrete voorbeelden, interviews met mensen in de praktijk, recensies van relevante boeken vullen de pagina's. Het aantal pagina's per nummer bedraagt minimaal 40. Zo is *Diakonie & Parochie* een praktisch katholiek diaconaal tijdschrift. Voor redactionele contacten: crijns@ziggo.nl

Ter inleiding

Hub Crijns

Uw redacteur mocht in oktober meedoen aan twee activiteiten, die voor diaconie en caritas van belang zijn. Op 1 oktober reikte Mgr. Ted Hoogenboom, hulpbisschop van het aartsbisdom Utrecht, aan liefst vijf gelukkige en blij verraste vertegenwoordigers van diaconale initiatieven een Ariëns Prijs voor Diaconie uit, compleet met een kunstwerk, een geldbedrag en een bloemetje. Alle deelnemers kregen eveneens een mooi kunstwerk ter herinnering. Alle meedingende diaconale initiatieven zijn beschreven in het boekje *Ik zal er zijn voor jou*, dat breed verspreid is in het aartsbisdom. U leest er meer over in dit nummer.

Een tweede activiteit kwam op 28 oktober in het nieuws, toen Mgr de Korte, bisschop van 's-Hertogenbosch, en René de Reuver, scriba van de Protestantse Kerk in Nederland, de resultaten van het onderzoek *Armoede in Nederland 2016* bekend maakten en het onderzoek aanboden aan mevrouw Cristien Bronda, die het onderzoek in ontvangst nam namens Jetta Klijnsma, staatsecretaris van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. De bijdrage van kerken aan armoedebestrijding en hulp aan mensen in nood neemt fors toe. Meer mensen kloppen uit nood op de deur van kerken. Kerken gaven in 2015 meer dan 36 miljoen euro aan hulp en meer dan 1,25 miljoen uren (waarde uitgedrukt in geld: 38,8 miljoen euro) aan armoedebestrijding en individuele noodhulp. Ook over dit onderzoek en de presentatie leest u meer in dit nummer.

Het slotnummer van deze jaargang opent met een katern, waarin op verschillende manieren

de verbinding, verhouding, relatie, koppeling tussen eucharistie, liturgie en diaconie, caritas in beeld komt. Al lezend komen de twee benen *ora et labora*, bid en werk, in beeld, waarop de gelovige en diaconale christen zich voortbeweegt. Zeker in het kwartaal waar het Jubeljaar Van Barmhartigheid eindigt verrassend leesvoer.

In dit nummer kunt u lezen dat parochie en caritas instellingen in het jubeljaar Barmhartigheid wel raad weten om daar vorm aan te geven. U leest veel over diaconie en caritas. De activiteiten van parochies rond hulp aan vluchtelingen zijn verzameld in een boekje, dat door de Nederlandse Bisschoppen is aangeboden aan Paus Franciscus. Verschillende diaconale activiteiten komen in beeld. Bijzonder is de bijdrage waarin verteld wordt over de Stichting Urgente Noden en waarom het belangrijk is mee te werken aan de oprichting ervan. Jeroen Goosen blijkt een gedreven directeur van Mensen met een Missie, getuige zijn interview, die met verve missie en diaconie weet te verbinden. Hij vertelt over de geldproblemen van zijn instelling, die al snel na het tot stand komen van het interview geleid hebben tot zijn aftreden als directeur. U treft maar liefst drie boekbesprekingen aan over interessant leesvoer.

U blijkt *Diakonie & Parochie* te waarderen. Zegt het voort. We kunnen nieuwe lezers goed gebruiken, dus werft u mee aan nieuwe abonnees? Ook in 2017 blijft de prijs voor de jaargang € 25,00 inclusief (porto)kosten. Voor al uw reacties en meningen kunt u terecht bij eindredacteur Hub Crijns. Adres: crijns@ziggo.nl.

Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad
Emmaplein 15, 5211 VZ 's-Hertogenbosch
e-mail: administratie@rkdiaconie.nl

Sacramentaliteit, kerk, eucharistie en diaconie

Mgr. Gerard de Korte is bisschop van 's-Hertogenbosch

De God van de Heilige Schrift openbaart zich als een relationele God. Als Schepper sluit Hij een verbond met deze wereld. De schepping vormt het toneel van het verbond. Bij Noach vormt de regenboog het teken van het verbond (Gen. 9,13).

Het verbond met Israël heeft de Heer door de eeuwen heen steeds weer bevestigd. Als christenen geloven wij dat God op het hoogtepunt van de tijd Zijn verbond in Christus heeft gemaakt tot een eeuwig en altijddurend verbond.

Sacramentaliteit

Naar christelijk besef is de mens aangelegd op relatie met God. In de katholieke traditie spreken wij over een *desiderium naturale*, een natuurlijk verlangen van de mens als schepsel naar de Schepper. De psalmist schrijft: 'Mijn God naar U blijf ik zoeken, mijn ziel dorst van verlangen naar U' (Ps. 63). En bekend zijn de woorden van Augustinus: 'Onrustig is ons hart, totdat het rust vindt in U.' Hoe ontmoeten de op relatie uitstaande God en de verlangende mens elkaar? In het licht van het spreken van de apostel Paulus in Romeinen 1 kunnen wij zeggen dat wij Gods bestaan kunnen kennen uit zijn werken. Christelijk geloof sluit de rede dus niet uit maar in. Echter, het gaat primair om het dát van Gods bestaan, niet over wie of hoe Hij is. Vandaar de uitermate belangrijke rol van de Heilige Schrift als menselijk getuigenis van Gods openbaring. Het Woord geeft ons inzicht in het wie of hoe van God. Tegelijkertijd is het belangrijk te beseffen dat openbaring en verhulling samengaan als hol en bol.

Zelfs Christus, het vleesgeworden Woord, openbaart én verhult God. Het menselijke ligt als een sluier over zijn goddelijkheid heen.

Tegen die achtergrond kunnen wij zeggen dat de ontmoeting tussen God en mens altijd een bemiddelende, sacramentele ontmoeting is; de ontmoeting van aangezicht tot aangezicht staat nog uit.

Woord en sacrament

Centraal in de ontmoeting tussen de schepende God en de mens als schepsel staan Woord en Sacrament. In de traditie van de Kerk wordt het Woord wel hoorbaar sacrament genoemd en is ieder sacrament zichtbaar

Bisschop de Korte is als Bisschopreferent Kerk en Samenleving een veel gevraagd spreker, ook op diaconale dagen [Foto: Jeroen Dietz]

Woord. Sacramenten zijn tekens van Gods nabijheid; verdichtingen van God die alomtegenwoordig is. Het zijn tekens waardoor Gods liefde wordt aangeduid en bemiddeld. Anders gezegd: ieder sacrament is een kus van God.

In ieder sacrament wordt, door de werking van Gods Geest, een stukje van deze schepping (water, brood, wijn, olie) drager van Gods heilbrengende, vergevende en genezende liefde. In de sacramenten worden de aanwezigheid en de werkzaamheid van de Heer in zijn Kerk en wereld zichtbaar.

De totale schepping heeft sacramentele betekenis. De geschapen werkelijkheid is echter ambivalent: dragend en voedend maar ook bedreigend en verwoestend. In die zin onthult én verhult de schepping God. De geschapen werkelijkheid vormt een verwijzing naar God én tegelijk een grote bron van aanvechting. De schepping is verrukkelijk én verschrikkelijk..., prachtig en een gebroken werkelijkheid. Hoe aan deze vreselijke ambivalentie te ontkomen? De christelijke theologie verwijst dan naar het geheim van de Incarnatie, van de Menswording Gods. In Christus heeft God zijn schepping opgezocht en van binnenuit genezen en heelgemaakt. Christus is als de ene Rechtvaardige hét sacrament van de Godsontmoeting (Schillebeeckx). In Christus hebben wij op een onovertrefbare wijze toegang tot de hemelse Vader.

Kerk als oersacrament

Naar katholiek inzicht is de band tussen Christus en de Kerk fundamenteel. Semmelroth noemt de Kerk het oersacrament. De verzen Heer schenkt ons de Geest als de 'andere Helper'. Het is deze Geest die de Kerk bij de waarheid houdt en tot getuige van de waarheid in persoon, Jezus Christus, maakt. De Kerk vormt de gemeenschap waarbinnen Gods heelmakende liefde wordt gehoord en zichtbaar gemaakt. Het kerkelijk handelen waaiert breed uit. De Romana kent naast de zeven sacramenten ook vele sacramentaliën. Allerlei zaken en handelingen kunnen tot voertuig worden van Gods liefdevolle nabijheid. Ik noem het gebed, het kruisje op het voorhoofd van een kind, de gewijde palmtak, het branden van een kaars voor een Mariabeeld of het beeld van een

andere heilige, een bedevaart, het zegenen van een auto of huis. Al deze zichtbare tekens brengen ons in contact met de verborgen God.

Naast de sacramentaliën is Christus ons in de sacramenten van de Kerk actueel nabij. Ik noem doopsel, vormsel en Eucharistie; ik noem priesterschap en huwelijk en ten slotte ook boete en verzoening en de ziekenzalving. Heel bijzonder noem ik het Sacrament van de Eucharistie als bron en hoogtepunt van het christelijk leven.

Sacrament van de Eucharistie

Ons leven wordt wel eens voorgesteld als een reis. Om mens te blijven en steeds meer christen te worden, hebben wij op onze levensreis behoefte aan momenten van rust. Wij kunnen dan kijken welke weg wij hebben afgelegd en wat er nog komen gaat. Voor rooms-katholieken vormt de Eucharistie een pleisterplaats bij uitstek. Wij komen samen voor het aangezicht van God om ons leven te overdenken. In Gods tegenwoordigheid mogen wij de afgelopen dag of week de revue laten passeren. Wij danken de Heer en vertrouwen ons leven toe aan Zijn leiding. Tijdens de Eucharistie kunnen wij op krachten komen. Wij vieren Gods grote daden in de geschiedenis van Israël en in Jezus Christus. Tijdens de Eucharistie worden wij meegenomen in Gods heilzame omgang met deze wereld. Wij vieren de zelfgave van Christus en delen in Gods bevrijding in zijn Zoon.

Maaltijd, offer en verbond

Iedere Eucharistie heeft verschillende onderdelen. Veel Nederlandse katholieken beleven de Eucharistie in onze dagen primair als maaltijd. Wij vieren onze gemeenschap met elkaar rondom Christus.

In iedere Eucharistie wordt het laatste Avondmaal geactualiseerd. Tijdens dat laatste Avondmaal met zijn vrienden heeft Christus de *pesach*maaltijd omgebogen naar zichzelf. De God die slaven bevrijdt is in de Zoon zichtbaar geworden. In Hem schenkt God bevrijding aan mensen die verslaafd zijn door de zonde en dood. En Hij maakt mensen vrij tot liefdevolle dienstbaarheid.

Open tabernakel met gezichten van daklozen
[Fotograaf: Peter de Bi]

Iedere Eucharistie vieren wij de offerende zelfgave van Jezus. Zijn gehele bestaan staat gericht op de dienst aan de Vader en mensen. Tijdens het laatste Avondmaal wordt dit centrale aspect van het leven van de Heer in beeld gebracht. Brood wordt gebroken als teken van de delende, schenkende en vergevende liefde van Christus. Een dag later zal op Golgota het lichaam van de Heer letterlijk worden gebroken, ons ten goede. Het gaat om de totale offergave van de Zoon. Jezus geeft zijn leven als uiterste consequentie van zijn trouw aan de zending van de Vader. Tijdens de Eucharistie wordt ... het ene unieke offer van Christus, in kracht van de Geest, tegenwoordig gesteld. Ook in de katholieke Bijbel staan de woorden van de Hebreënbrieff over het eenmalige karakter van het kruisoffer. De Eucharistie vormt de bezegeling van het nieuwe verbond tussen God en zijn mensen. Maaltijd, offer en verbond zijn zo centrale aspecten van iedere Eucharistie. In een rituele maaltijd wordt het levensoffer van Christus tegenwoordig gesteld. Zo worden wij opgenomen in het nieuwe verbond dat God in Chris-

tus met ons gesloten heeft. Eerder heb ik ieder sacrament een 'kus van God' genoemd. Iedere keer als wij Eucharistie vieren is de Heer ons liefdevol rakelings nabij. Hij bemint ons en zorgt voor ieder van ons. Zo vormt de Eucharistie allereerst een geschenk, de gave van Gods liefde bij uitstek.

Eredienst en dienst

Niemand kan zich vrijblijvend met Christus inlaten. Het vieren van Zijn leven, dood en verrijzenis betekent tegelijkertijd een roep tot navolging. God, die wij in Christus ontmoeten, verwijst naar de dienst aan armen, het bezoeken en genezen van zieken, het troosten van bedroefden, het vergeven van de naaste, telkens weer. Bezielde christelijke eredienst vraagt om een duidelijke dienst aan de wereld. De verschillende verhalen over de wonderbare broodvermenigvuldiging zijn veelbetekend. Ze worden sterk eucharistisch gelezen. Christus vormt het centrum. Hij is het die de weinige broden en vissen, na een dankgebed, laat ronddelen door Zijn leerlingen. 'Geef jij hun te eten' (Vgl. Mat. 14,6; Mar. 6,37; Luc. 9,13). In de christelijke gemeenschap vormt Christus het centrum. Hij is de oorsprong en het einde. Zijn gaven bepalen de vitaliteit van de geloofsgemeenschap. Maar alles wat Hij aanreikt, moeten zijn leerlingen ronddelen. Woord en Sacrament moeten worden uitgedeeld als voedsel ten leven. Wat wij liturgisch vieren, zal in een werkelijk christelijk bestaan ook zichtbaar worden in de praktijk van iedere dag. De zelfgave van de Heer in de Eucharistie inspireert Zijn leerlingen tot navolging. De wegschenkende liefde van Christus die in iedere Eucharistie centraal staat, moet leiden tot een christelijk bestaan van breken en delen. Zo wordt duidelijk dat liturgie en diaconie wezenlijk bijeen horen. Het Tweede Vaticaans Concilie spreekt niet voor niets over de liturgie als bron en hoogtepunt van christelijk leven. Het christelijk vieren heeft alles te maken met belijden en het concrete leven van iedere dag.

Eucharistie en diaconie

Vanuit de verbondenheid met zijn Vader vergeeft en geneest Christus mensen. Hij is nabij aan allen die zwak zijn. In die zin vormt de Eucharistie ook een uitdaging aan ons die ge-

roepen zijn tot de *imitatio Christi*, de navolging van de Heer. Hoe vergevend en genezend gaan wij met elkaar om? Komen wij op voor alles wat kwetsbaar is?

In dit verband noem ik een affiche dat jaren geleden door het aartsbisdom Utrecht is uitgebracht in het kader van de 'Week van de Diaconie'. Op de affiche staat een prachtige gouden tabernakel. De deuren van het tabernakel staan open, wij zien echter geen ciborie maar het hoofd van een soep etende dakloze man. In de heilige ruimte waar naar rooms-katholiek besef het lichaam van Christus wordt bewaard, is het portret van een dakloze afgebeeld. Hier wordt op prikkelende wijze in beeld gebracht dat Eucharistie en diaconie bij elkaar horen als hol en bol. Wie Eucharistie durft te vieren als 'gevaarlijke herinnering' (Metz), wordt uitgedaagd tot solidariteit met de kleinen en kwetsbaren van deze wereld, met al degenen die geen helper hebben. In hen ontmoeten wij immers de Heer zelf (vgl. Mat. 25,31-40).

Eucharistie en Heilig Avondmaal

Tussen Rome en de geloofsgemeenschappen van de Reformatie zijn in de laatste halve eeuw vele goede gesprekken gevoerd. Wij zijn geen ketters en papen meer voor elkaar maar broeders en zusters in Christus. Wij beseffen dat de overeenkomsten vele malen groter zijn dan de verschillen. Toch is er nog geen volledige *communio*.

Naar mijn inzicht vormt juist het thema sacramentaliteit het meest onderscheidende thema. Meer bijzonder gaat het dan om de visie op de Kerk en het ambt, de visie op de sacramenten en de plaats van Maria binnen de heilsgeschiedenis. Naar rooms-katholiek inzicht bestaat er een nauwe band tussen de kerkelijke en eucharistische gemeenschap. De Eucharistie is ook Maaltijd van de kerkelijke eenheid. De geconstateerde onvolkomen *communio* maakt het gezamenlijk vieren van Eucharistie en Heilig Avondmaal nog niet mogelijk. Wij zouden in het gevierde sacrament een eenheid symboliseren die er feitelijk niet is.

Naast de nauwe relatie tussen kerkelijke en eucharistische gemeenschap is er nog een tweede reden waarom de gezamenlijke maaltijd wordt uitgesteld. De katholieke traditie

leert de tegenwoordigheid in het sacrament, in kracht van de Geest. In de traditie van de Rooms-Katholieke Kerk is 'transsubstantiatie' daarbij een geijkt begrip geworden. In de middeleeuwen hebben katholieke theologen de tegenwoordigheid van de Heer proberen te verhelderen met begrippen uit de natuurfilosofie van Aristoteles. Het zal duidelijk zijn dat filosofie ons als christenen nooit blijvend mag verdelen. In het hedendaagse theologische gesprek staat het begrip '*presentia realis*', werkelijke tegenwoordigheid, centraal (vgl. het Limarapport). Zowel op theologisch als spiritueel niveau zijn er echter nog grote verschillen bij de invulling van deze werkelijke tegenwoordigheid. Volgens de Romana gaat het om een blijvende werkelijke tegenwoordigheid. Uiteindelijk is dat, wanneer de priester de Eucharistie celebreert, het werk van Gods Geest (vgl. *epiclese*). Het is de Gods Geest die brood en wijn omvormt tot het lichaam en bloed van Christus. Vandaar dat het eucharistisch brood als lichaam van Christus in een tabernakel wordt bewaard. De Heer kan ook worden aanbeden in het Sacrament. In meerdere parochiekerken zijn er momenten van aanbidding, zowel van 'ons Heer' in het tabernakel als 'uitgesteld' in een monstrans. Binnen de geloofsgemeenschappen van de Reformatie bestaat een geheel andere beleving. Protestantse christenen gedenken tijdens het Heilig Avondmaal primair het verzoenend lijden en sterven van Christus. Het overgebleven brood van het Avondmaal kan naar de eenden en de overgebleven wijn naar de jongerenclub. Een en ander is naar de beleving van de rooms-katholieke christen een onvoorstelbare profanisatie van het Sacrament. Naar mijn inschatting vraagt deze kwestie nog diepgaand theologisch overleg. Zoals eerder gezegd gaat het hier, naar mijn inschatting, ten diepste om een andere beleving van sacramentaliteit.

Dit artikel is met instemming van de auteur genomen uit: Mgr. Gerard de Korte, '*Hartelijk katholiek, spiritualiteit van een liefdevolle God*', Kok, Utrecht, 2012, pag. 145-150 en bewerkt citaat pagina 141-142

Eucharistie en diaconie

Jozef Wissink is voorzitter Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad

Het is belangrijk om over de verhouding tussen eucharistie en diaconie na te denken, zowel voor de eucharistie als voor de diaconie. Zonder diaconie verdampt de viering van de liefde: het blijven woorden. Zonder de eucharistie ontbreekt de plek, waar mensen kunnen ontdekken wat ze in het diaconale handelen eigenlijk aan het doen zijn.

De Eucharistie

De eucharistie is de viering van een liefde: ze is dus zelf al caritas. We vieren dat Jezus Christus de mensgeworden liefde van God was en is. Hij stierf nog liever dan dat Hij God en de mensen los liet. In de eucharistie gedenken we Zijn dood, totdat Hij komt. Maar die liefde kun je niet ontvangen, zonder dat je die teruggeeft en doorgeeft. Liefde wil stromen als water. Wanneer je water stil zet, wordt het een stinkende poel. Wie in de eucharistie slechts liefde wil ontvangen zonder die door te geven, “eet en drinkt zichzelf zijn eigen vonnis” (1 Kor. 11, 29). Dat is geen vermaning van Paulus om de eucharistie netjes te ontvangen. Het gaat er Paulus om, dat wie als egoïst liefde ontvangt en egoïst blijft, na een tijd ook bij een ander niet kan geloven dat die onbaatzuchtige liefde schenkt. “Die zal het ook wel ergens om doen, net zoals ik alle dingen ergens om doe.” Op dat moment heb je jezelf buiten de kringloop van de liefde geplaatst en jezelf veroordeeld tot een geïsoleerd leven. Dan heb je geen hel meer nodig.

Eucharistie verbindt diaconie

Vanuit de eucharistie als viering van de ons geschonken liefde zien we op meerdere plaatsen verbindingen ontstaan met de diaconie van de kerk. Aan het begin van de viering wordt er geopend met een bede om

ontferming of schuldbelijdenis. Dat is niet om het ons telkens opnieuw in te peperen dat we niet deugen en nergens fier op mogen zijn. Het gaat er wel om, dat we beseffen allemaal van de Liefde, de barmhartigheid af te hangen. Als we mensen in nood ontmoeten, is het van belang dat we erkennen dat we allemaal dezelfde nood hebben. We zijn ons daar vaak niet van bewust, omdat bij ons in de meeste noden redelijk voorzien is. Dat betekent niet dat we minder in de nood zijn, maar dat we ons de luxe kunnen permitteren dat te vergeten. De bede om ontferming wil dat vergeten doorbreken.

Nadat we de verkondiging van de Schriften gehoord hebben, volgt op twee manieren ons antwoord: in de geloofsbelijdenis en in de voorbeden. We belijden wat God voor ons wil zijn en gedaan heeft en we maken een begin met het laten doorstromen van de ontvangen liefde naar anderen toe, door hen alvast in onze omgang met God op te nemen. We gaan er van uit, dat op die manier de voorbeden als vanzelf later over zullen gaan in daden van barmhartigheid en rechtvaardigheid. Anders zouden we onder de scherpe veroordeling van Jakobus vallen: “Stel dat een broeder of zuster geen kleren heeft en niets om te eten en iemand van u zou zeggen: “Geluk ermee! Houd u warm en eet maar goed” en hij zou niets doen om in hun stoffelijke nood te voorzien -wat heeft dat voor zin?” (Jak. 2,15-16).

Ook in de viering zelf wordt dit verband gelegd: meteen na de voorbeden wordt er gecollecteerd voor de noden van de gemeenschap. In de oude kerk was het daarbij vanzelfsprekend, dat minstens de helft van de opbrengst voor de armen was. Die vanzelfsprekendheid dient terug te keren. Trouwens ook de bedelaars weten van dit verband: in

*De Emmaüsgangers is een bekend schilderij van Jan Vermeer, die graag op Vermeer wilde lijken
[Fotograaf: Hub Crijns]*

het buitenland tref je ze vaak bij de uitgang van de kerken, hopend dat de harten van de kerkgangers geraakt zijn. In de vredewens wordt de naastenliefde symbolisch uitgedrukt. Soms is het een begin van een proces van verzoening en vergeving. In de wegzending wordt het nog eens bevestigd: we worden gezonden tot dienst.

De diaconie

In het voorgaande kwam vooral naar voren dat de eucharistie de diaconie tot gevolg moet hebben. Wanneer we vanuit de diaconie kijken, wordt de vraag als vanzelf: draagt de diaconie ook bij aan de viering van de eucharistie? Het tweede Vaticaans Concilie heeft daar een opening voor gemaakt, toen het de eucharistie “bron en hoogtepunt” van het christelijk leven noemde. Dat roept het beeld op van een leven, dat enerzijds vanuit de eucharistie voortvloeit en dat anderzijds met het eigene in de eucharistie terugkeert. We komen in de eucharistie niet alleen iets halen, maar ook iets brengen: ons leven met zijn acties en passies, onze dankbaarheid voor wat we ontvangen hebben, ons smeken over waar we aan lijden, het werk van onze handen enzovoorts.

Er vallen dingen te bedenken bij de vraag, hoe het diaconale handelen de eucharistie kan verrijken. Daarbij is kritisch te noteren dat de huidige liturgische formulieren en de gewone manier van vieren daar nog niet op berekend zijn. Een (officieel geoorloofde, maar in ons land nog weinig gepraktiseerde) vorm zou kunnen zijn, dat de gelovigen zelf hun voorbeden inbrengen in de viering,

zoals dat in levendige Afrikaanse vieringen al gebeurt. Daar nemen alleen de voorbeden soms al een half uur tot een heel uur in beslag. Men bidt dan als vanzelf voor de zieken, degenen die hun werk verloren hebben, die gewond zijn geraakt in de oorlog, die een dierbare moeten missen, voor geëmigreerde familieleden enzovoorts. In een geloofsgemeenschap met een levendige diaconale geest zou dit aan zulke voorbeden goed te merken zijn.

Diaconaal handelen klinkt door in eucharistie

Het diaconale handelen is een plek, waar de kernervaringen van ons geloof kunnen worden opgedaan. Waar het lijden uitzichtloos is en ook de helpers onmachtig zijn, staat het kruis van de Heer in ons leven ingetekend. Waar armen met enorme geestkracht voor elkaar opkomen en waar ze met grote creativiteit de eindjes aan elkaar knopen, wordt iets van de kracht en de liefde van de Heilige Geest openbaar. Waar mensen elkaar over grenzen van ras, religie en politieke overtuiging heen herkennen en erkennen als mensen die diepmenselijke verlangens delen, zullen ze dankbaarheid ervaren voor de ontmoetingen, waarin ze dat ervaren. De eucharistie vraagt er als het ware om, dat deze ervaringen ook doorklinken in de verkondiging, opdat we leren de nabijheid van God niet onopgemerkt voorbij te laten gaan. Daarom moet er ruimte gemaakt worden voor de preek van de diaconaal actieve diaken en de diaconaal actieve leek.

<https://diakenpiertolsma.com/2012/08/07/de-dienstbaarheid-present-stellen-de-rol-van-de-diaken-in-de-viering-van-de-eucharistie/>

Barmhartigheid: A way of life

Wim van Meijgaarden sss is hoofdaalmoezenier van Sociale Zaken Bisdom Roermond

'Mensen voeden, mensen te drinken geven' horen bij de werken van barmhartigheid. Ze vallen onder de dienstbare taak van de christenen aan hun medemensen. Ze vallen onder de diaconie.

'Diaconie' komt van het Griekse woord 'diakonia' dat 'dienen' betekent. Dienen en dienstbaarheid staan centraal in de boodschap van Jezus en in het leven van de christelijke

gemeenschap. Diaconie is gericht op het kleiner maken van sociaal-maatschappelijke nood van mensen. Een liefdadigheidsactie kunnen we diaconaal noemen, wanneer zij komt vanuit een kerk of door het evangelie is geïnspireerd. Het is een werk van barmhartigheid. Je wilt aan een mens in nood een steuntje in de rug geven, Zij kan zich richten op mensen dichtbij, of op de

Nederlandse samenleving of nood elders in de wereld: internationaal. Op deze manier is de Kerk in de samenleving aanwezig.

Opnieuw in het aandachtsveld

Paus Franciscus laat in zijn boodschap over het Jaar van Barmhartigheid weten: "Het is mijn vurig verlangen dat het christenvolk gedurende het Jubileumjaar nadenkt over de werken van lichamelijke en geestelijke barmhartigheid. Het zal een manier zijn om ons geweten wakker te schudden, dat vaak ingeslapen is ten overstaan van het drama van de armoede, en om steeds meer door te dringen tot de kern

van het Evangelie, waar de armen de bevoorrechten zijn van de goddelijke barmhartigheid. De prediking van Jezus houdt ons deze werken van barmhartigheid voor, opdat wij kunnen begrijpen of wij wel of niet leven als zijn leerlingen. Laten wij opnieuw de werken van lichamelijke barmhartigheid ontdekken: te eten geven aan de hongerigen, te drinken geven aan de dorstigen, de naakten kleden, de vreemdelingen opnemen, de zieken bijstaan,

de gevangenen bezoeken, de doden begraven. En laten wij niet de werken van geestelijke barmhartigheid vergeten: de twijfelenden raad geven, de onwetenden onderrichten, de zondaars vermanen, de bedroefden troosten, beledigingen vergeven, lastige personen geduldig verdragen, tot

God bidden voor de levenden en de doden. (...) In ieder van deze 'kleinsten' is Christus zelf aanwezig. Laten wij de woorden niet vergeten van de heilige Johannes van het Kruis: "In de avond van het leven zult u geoordeeld worden overeenkomstig uw liefde."

Hongerigen spijzen

De Werken van Barmhartigheid

te eten geven aan de hongerigen, te drinken geven aan de dorstigen, de naakten kleden, de vreemdelingen opnemen, de zieken bijstaan, de gevangenen bezoeken, de doden begraven

Way of life

Barmhartigheid doen is dus niet zomaar een activiteit, maar komt voort uit geraakt zijn: geraakt zijn in een diepe laag van je leven. Het woord betekent toch: je met je hart om mensen ontfermen (in het Latijn: *miserere cor* = *miser cordia*, met je hart over elkaar erbarmen). Barmhartigheid maakt leven mogelijk en brengt het goede in mensen boven. Ze maakt de verhouding tussen mensen hartelijk, gastvrij, respectvol en solidair. Barmhartigheid is een levenshouding, een way of life, die je moet oefenen in het leven van alledag. Je kunt niet de honger en de dorst van velen zien en onbewogen blijven. Door je in te laten met die ander, door in gesprek te gaan met die mens die honger heeft, of met diegene die gelaafd moet worden. Door het doen van iets...wordt je een andere mens. Het verandert je leven:

Dorstigen laven

barmhartig zijn is een levenshouding. Barmhartigheid vraagt ook om samenwerking. Je zult je met heel je persoon moeten inzetten om barmhartigheid waar te maken, en tenslotte ontdekken dat dat nog niet genoeg is. Je hebt bondgenoten nodig om werkelijk barmhartigheid te kunnen neerzetten en gesterkt te zijn in je persoonlijke levenshouding. Daarom verichten we in de Kerk de barmhartigheid graag met elkaar. Juist om elkaar te ondersteunen in die nieuw gekozen levenshouding. Het is niet de bedoeling dat we naast onze schoenen gaan lopen als we iets goeds tot stand hebben gebracht. Maar je mag best blij, ja zelfs trots zijn op iets goeds, want je hebt het toch maar met Gods hulp tot stand kunnen brengen.

In onze geloofstraditie liggen het handelen van God en van ons mensen in elkaars verlengde. Er is wel veel kwaad, maar het is niet zo dat de aarde helemaal doordrenkt is van de zonde.

Alle mensen zijn wel zondaars, maar ze (we) zijn tot veel goeds in staat. Ook als we Christus niet zo goed of zelfs helemaal niet kennen. Want Gods Heilige Geest is door Christus uitgestort over alle mensen. Dus als iemand (in welke traditie ook) iets goed doet voor een ander, dan is in hem of haar de Heilige Geest aan het werk. Gods goedheid en erbarming houdt niet op bij de voordeur van onze Kerk.

Katholieke spiritualiteit

In de katholieke visie op de continuïteit tussen natuur en genade (je kunt "met de genade meewerken") zal de nadruk in de verkondiging minder gauw liggen op hoe slecht de mensen

Naakten kleden

zijn, maar op de mogelijkheden tot het goede die God met ons opent. We moeten dus ook voorkomen dat we als gelovigen gaan moraliseren: zo van: ik weet hoe slecht de wereld is en ik zal als gelovige wel eens leren hoe het moet. De juiste houding is te verlangen naar het goede met het besef dat ook wij

maar beperkte mensen zijn en dat we dikwijls tekortschieten. We hebben echt Gods liefde en barmhartigheid nodig om iets goeds tot stand te brengen.

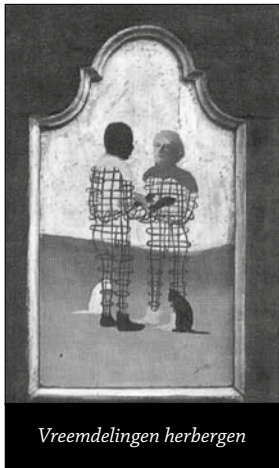
Dat besef leert ons paus Franciscus met zijn wapenspreuk, die hij als eerste paus aan zijn wapenschild toevoegde: '*miserando atque eligendo*'. Gekozen door Gods erbarming, of omdat God barmhartig is ben ik uitgekozen. Een wapenspreuk die aangeeft dat paus Franciscus zich ervan bewust is dat hij Gods barmhartigheid evenzeer nodig heeft als de mensen voor wie hij aangesteld is. Dat zou het kenmerk moeten zijn voor ieder van ons. Paus Franciscus spreekt dat ook vaker uit: b.v.: "De

Kerk is er niet om de wereld te veroordelen, maar om de ontmoeting mogelijk te maken met de intense liefde die Gods barmhartigheid is. Om dat mogelijk te maken, moeten we naar buiten.”

Gods liefde en barmhartigheid doorgeven

Vanaf zijn priesterroeping was paus Franciscus zich bewust dat hij die roeping en die zending van Gods liefde en barmhartigheid doorgeven, niet waardig was. De Heer komt voorbij en roept iemand die er niet op rekent, die er niet op voorbereid is. Het is Zijn vrije keuze. Hij kiest enkel uit liefde en mededogen. Hij kiest wie Hij zelf wil.

Gods barmhartigheid brengt de pater Jorge Mario Bergoglio tot een nieuwe kijk op zichzelf. Een mens die Gods barmhartigheid ondervindt, gaat de “wanverhouding” beseffen

Vreemdelingen herbergen

tussen Schepper en schepsel. De “heilige” God komt naar een zondige mens. Voor paus Franciscus horen zondebesef en barmhartigheid samen. Vandaar ook zijn voorkeur voor gevangenen, maar ook armen, vluchtelingen, kinderen. Paus Franciscus herkent zich in elke

mens die geen achting meer krijgt. Een mens die niets meer te verliezen heeft, wordt vol van een andere kracht. Geen mens is sterker dan die, wie alle plaats aan God heeft gelaten

Het goede doen vanuit vreugde

Bij een katholieke spiritualiteit hoort dus dat je het goede doet vanuit vreugde die er is om de liefde en de barmhartigheid van God. Omdat je door de band met God vervuld wordt van vreugde en dankbaarheid heb je gewoon meer verlangen om lief te hebben en het goede ook daadwerkelijk te doen en vol te houden. De juiste houding is dus ook een van bescheidenheid: je bent net zo goed een godzoeker

als de anderen, maar je voelt je geroepen om ervan te getuigen dat God wel degelijk in anderen en ook in jezelf werkzaam is door Zijn Geest. Je kunt door een concrete ervaring van onbarmhartigheid zo geraakt zijn dat je in beweging móet komen. Het voelt als een heilige plicht: je wilt en je moet iets doen en je aanvaardt dat je dagelijks leven daardoor een andere wending krijgt

De zeven geestelijke werken van barmhartigheid

De meeste mensen kennen de werken van barmhartigheid als werken die om een praktische houding vragen. De kerkvader Origenes is de eerste die de werken van barmhartigheid niet alleen uiterlijk opvat, maar ze ook spiritueel is gaan duiden. De hongerigen voeden werd voor hem: de zusters en broeders geestelijk

Zieken bezoeken

voedsel geven. Bij de naakten kleden dacht hij aan de mantel van wijsheid die wij de mensen aan mogen bieden. Een broeder of zuster bezoeken kan ook betekenen dat wij hem of haar mogen troosten. Niet om te oordelen of omdat we het beter weten, maar om te redden. Zo hebben we nu: De

twijfelenden raad geven, de bedroefden troosten, de zondaars vermanen, lastige mensen geduldig verdragen, bidden voor levenden en overledenen, onwetenden onderrichten, beledigingen vergeven.

God is Vader, maar Zijn wezen is moederlijk: het hebreeuwse woord voor barmhartigheid ‘rachamim’ duidt op de innerlijkste en innigste gevoelens van een moeder. ‘Rechem’ het hebreeuwse woord voor baarmoeder is hetzelfde woord. Barmhartigheid (rachamim) geeft ook nieuwe levenskansen, nieuw leven. Jezus is gekomen om de mensen nieuw leven te geven. Jezus is het gelaat van Gods barmhartigheid. Ook de Kerk van Jezus moet nieuwe levens-

De geestelijke werken van Barmhartigheid

de zondaars vermanen, onwetenden onderrichten, de bedroefden troosten, de twijfelenden raad geven, lastige mensen geduldig verdragen, beledigingen vergeven, bidden voor levenden en overledenen.

kansen geven. Nieuw leven geven zoals vanuit de baarmoeder. Barmhartigheid: rachamim. Paus Franciscus heeft het beeld gebruikt van het “veldhospitaal”. Hij spoort aan om uit te gaan naar de periferie: geen zelfbehoud maar op zoek gaan naar de nood van de anderen. Gods barmhartigheid door geven. Gods nieuwe leven doorgeven. Dat kan alleen maar als wij zelf Gods barmhartigheid door ondervinding hebben leren kennen, door de persoonlijke ervaring van beseffen dat je zelf ook niet

Gevangenen verlossen

volmaakt bent en barmhartigheid en vergeving nodig hebt.

Geestelijke barmhartigheid nu

Wat kunnen de geestelijke werken van barmhartigheid in deze tijd betekenen? De massa is vaak wreed en onbarmhartig. Het vraagt enorm veel moed

om uit de groep te stappen. We herkennen bij onszelf vaak zoveel situaties waarvan je moet zeggen: ‘dat kan niet en dat wil ik niet’. Als iemand van zijn fiets wordt getrokken terwijl ik langslow kan ik wel de andere kant opkijken maar ik weet goed wat ik eigenlijk moet doen. Als ik op een feestje anderen iets hoor

beweren kan het stormen in mijn binnenste. Maar als gast kun je toch niet alles zeggen. En toch: de zondaars vermanen, de onwetenden kennis bij brengen. Je ziet soms beelden op de televisie. Je hoort visies en meningen die volgens onze katholieke spiritualiteit nergens op slaan en dan denk je bij jezelf: ‘Zo wil ik niet leven’. Het is liefdeloos om op z’n wijze met elkaar om te gaan. Daar wil ik niet aan bijdragen. Barmhartigheid is á way of life, een manier van leven, de spiritualiteit van een christen.

Wees goed en barmhartig.

Zorg dat iedereen die naar je toekomt,

blijft en opgewekt weggaat.

Wees een levend voorbeeld van de goedheid van God: goedheid op je gezicht, goedheid in je ogen, goedheid in je glimlach, goedheid in je warme gastvrijheid. In de sloppen zijn wij het licht van de goedheid van God voor de armen.

Heb altijd een

glimlach voor armen, voor kinderen, voor hen die lijden en eenzaam zijn. Geef ze niet alleen goede verzorging. Geef ze je hart.

- Moeder Teresa -

www.bisdom-roermond.nl/algemene-informatie-over-de-dienst-kerk-en-samenleving

www.pausfranciscusgroepen.nl

De serie Werken van Barmhartigheid is gemaakt door Paul Bruylant voor de Evangelisch-Lutherse gemeente Den Haag. Zie: <http://www.luthersdenhaag.nl/over-de-gemeente/diakonie/zeven-werken-van-barmhartigheid/>

Eucharistisch centrum en diaconie in het Aartsbisdom Utrecht

Een verkenning

Herman Rolles is diaken en diocesaan diaconaal medewerker in het aartsbisdom Utrecht

In het Aartsbisdom Utrecht heeft kardi-naal Eijk in elke parochie een kerkgebouw aangewezen, waar iedere zondag de geloofsgemeenschap de eucharistie viert. Zo'n kerkgebouw heet een eucharistisch centrum. De kardinaal schrijft toelichtend dat hij hoopt, dat in een eucharistisch centrum het vieren van eucharistie en de diaconale inzet voor wie kwetsbaar zijn, onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, en dat de vierende geloofsgemeenschap een diaconale is.

1. De vierende geloofsgemeenschap

In de eucharistieviering wordt in gebeden en overweging aandacht geschonken aan wat er actueel leeft in de geloofsgemeenschap en in de samenleving. Hierbij wordt gedacht aan zieke en gestorven parochianen, aan degenen die werkeloos zijn of vereenzamen, aan tragische gebeurtenissen of rampen dichtbij of veraf. In gebeden, voorbede en overweging worden deze gebeurtenissen voor God en de gemeenschap gebracht. In het bijzonder springt in het oog, dat voorbereidingen op de Eerste heilige communie en het vormsel vaak verbonden worden met het bezoek aan een voedselbank, kledingbank of inloophuis. In de viering worden deze bezoeken zichtbaar gemaakt in teksten en presentaties, en vaak zijn vertegenwoordigers ervan ook in de viering aanwezig.

2. Binnen de geloofsgemeenschap

Geloofsgemeenschappen organiseren uiteenlopende activiteiten om parochianen te betrekken bij de eucharistieviering en een diaconale invulling ervan.

Patroonheilige

De patroonheilige van de parochie is vaak een grote inspiratiebron voor het organiseren

van diaconale activiteiten die aansluiten bij het leven van de heilige. De H. Martinus, H. Nicolaas en de H. Franciscus zijn inspiratiebron voor het organiseren van maaltijden, wandelingen, lezingen en gespreksbijeenkomsten.

Vervoersdiensten

Parochianen die moeilijk ter been zijn, of voor wie het om andere redenen moeilijk is om zelfstandig naar de eucharistieviering te komen, kunnen in veel parochies een beroep doen op een vervoersdienst. Vrijwilligers halen en brengen parochianen naar de kerk. In veel parochies is deze vervoersdienst ook beschikbaar voor andere parochiële activiteiten, en voor situaties waarin mensen geen vervoer hebben voor bijvoorbeeld bezoek aan een arts of de supermarkt.

Niet uit het oog verliezen

In onze 'moderne' samenleving is het niet meer vanzelfsprekend, dat mensen fysiek contact hebben met elkaar, elkaar van aangezicht tot aangezicht spreken en ondersteunen. Sociale media zijn geschikt om contacten te onderhouden, maar niet altijd en in alle omstandigheden. In diverse parochies worden parochianen opgeroepen om elkaar niet uit het oog te verliezen, om contacten met elkaar te onderhouden, en om bij elkaar op bezoek te gaan. Ook worden parochianen door vrijwilligers gebeld om te horen hoe het met hen gaat. 'Stiltekaartjes' met een toepasselijke tekst worden aan parochianen gestuurd van wie bekend is, dat ze het op een of andere wijze moeilijk hebben en een steuntje in de rug goed kunnen gebruiken. Zo worden mensen niet vergeten, en wordt er aan hen gedacht. In de eucharistieviering wordt vaak een gebed voor hen uitgesproken en een kaars gebrand.

Allerzielen

Tijdens de viering op Allerzielen herdenkt de geloofsgemeenschap de overledenen en roept hen in herinnering. Er worden gebeden uitgesproken en kaarsen gebrand. Een gedachteniskruisje wordt soms voor een overledene in de kerk opgehangen of uitgereikt aan nabestaanden. De namen van overleden parochianen worden genoemd, maar ook die van wijkbewoners die zijn overleden, en met wie de parochie contact had, bijvoorbeeld via een inloophuis of een diaconaal centrum

Vastenkalender

Deze Vastenkalender is in Tubbergen samengesteld door de werkgroep Catechese, MOV, werkgroep Gezinsviering, in samenwerking met de plaatselijke basisschool en middelbare school. De Vastenkalender biedt bezinnende teksten, en roept via de actualiteit op tot actie: het maken van gebeden, het inzamelen van levensmiddelen, speelgoed en gereedschap in de eucharistieviering en aan het deelnemen aan een vastenwandeling.

3. De vierende geloofsgemeenschap begroet de samenleving

In het bijeenbrengen van eucharistie en diaconie gaat als het ware de deur van de kerk open, en wordt de samenleving in al haar dynamiek begroet door de vierende geloofsgemeenschap.

Inzamelen van levensmiddelen, kleding en speelgoed

De verbinding van de eucharistische gaven van brood en wijn met door parochianen meegebrachte gaven als levensmiddelen, kleding en speelgoed, begint in veel parochies tot de 'normale gang van zaken' te horen. Tijdens extra feestelijke eucharistievieringen van Kerst, Pasen, de Patroonheilige, Eerste heilige communie en vormsel, oogst-dankviering e.d. worden voedsel en kleding verzameld. In veel eucharistische centra is een ruimte ingericht, waar parochianen meegebrachte gaven kunnen afgeven.

Parochiële Caritas Instelling (PCI)

In alle parochies zijn PCI'en actief om mensen met een smalle beurs en acute financiële nood met raad en daad te ondersteunen. Hoewel

PCI'en soms nog in stilte hun werk doen, is er een tendens zichtbaar dat PCI'en actief naar buiten treden, en de geloofsgemeenschap vertellen wat ze doen en waarom.

Caritasweekend

Veel parochies organiseren een Caritas weekend. In de eucharistie klinkt het werk van de PCI door in gebeden, de overweging en in de collecte die ten behoeve van de PCI wordt gehouden. Aansluitend worden soms in een parochiezaal workshops gehouden, waarin over het caritaswerk wordt gesproken met parochianen.

Eucharistisch centrum en diaconaal centrum

Veel parochies hebben een diaconaal centrum. In zo'n centrum onderhouden wijken en wijkbewoners intensieve contacten, en gebeuren activiteiten voor en door de wijk. Bepaalde gebouwen in de parochie worden tot een diaconaal centrum (inloopcentrum, herberg) omgevormd. Vaak staat zo'n gebouw in de onmiddellijke omgeving van het eucharistisch centrum. Dan ontstaat een wisselwerking tussen wat (gelovig) gebeurt in het diaconaal centrum en de vierende gemeenschap bijeen in het eucharistisch centrum.

Bewoners van de straat en passanten

Een diaconaal centrum, inloophuis of herberg onderhoudt intensieve contacten met thuis-en daklozen en passanten, met bewoners van asielzoekerscentra (Azc's) en gevangenen. Sommige van deze diaconale centra hebben een stiltehoek, waar kaarsen aangestoken en intenties in een intentieboek geschreven kunnen worden. Deze intenties worden voorgelezen in de eucharistieviering, en het leven van thuis-en daklozen en passanten wordt in herinnering en in aanwezigheid gebracht van de aanwezige gemeenschap. Ook vinden er bezoeken aan het eucharistisch centrum plaats vanuit een diaconaal centrum. Velen gebruiken een dagkapel voor meditatie, gebed, een opsteken van een kaars en het uitspreken van gebeden en wensen.

Dagelijks Brood

Ronald Dashorst is diaken in de Emmaüsparochie Apeldoorn
en lid van de Gemeenschap van Sant'Egidio

“De mens leeft niet van brood alleen, maar van elk woord dat komt uit de mond van God.” Met dit bijbelvers uit Deuteronomium 8,3 en Matteüs 4,4 begint Rik Hoet zijn voorwoord in de uitgave van het Woord van God voor elke dag van de Gemeenschap van Sant'Egidio (Woord van God, 2016, Uitgeverij Halewijn 2015).

Afgelopen jaar, het jaar van Barmhartigheid, kwam voor de eerste maal een Nederlandse vertaling uit van de door Mgr. Vincenzo Paglia geschreven bespiegelingen op de lezingen van de dag. Het is een boek om dagelijks open te slaan, om in te lezen, om te mediteren en met elkaar over te spreken.

Gebed als eerste werk

Het gebed is het eerste werk van de Gemeenschap van Sant'Egidio. Het gebed en het lezen van de Schrift is de basis van waaruit en in welke geest de andere werken worden gedaan; de inzet voor de armen in de breedste zin van het woord. Een gevleugelde uitspraak hierbij is: ‘Met de bijbel in de ene hand en de krant in

de andere’, met beide benen op de grond, doen wat gedaan moet worden in de samenleving van vandaag.

Jezus dacht aan het Schriftwoord toen Hij zijn leerlingen leerde bidden: ‘Geef ons heden ons dagelijks brood’. In navolging hiervan is voor de Gemeenschap Gods Woord dat in de Schrift wordt overgeleverd, ons dagelijks voedsel. Van Jezus en de Schrift die over Hem vertelt, leren we hoe we de liefde van God kunnen beantwoorden. We leren van de dagelijkse lezing hoe te leven van Gods Woord in dienst van de armen en van de vrede onder de volkeren.

Gemeenschap van Sant'Egidio

In Rome is de Gemeenschap van Sant'Egidio in 1968 opgericht door Andrea Riccardi. Geïnspireerd door het evangelie zette een groep studenten zich in voor mensen die wegwijnen aan de rand van de samenleving. Dit initiatief werkte aanstekelijk en heeft zich verspreid over de hele wereld en behoort tot de meest dynamische organisaties in de katholieke kerk. Op dit moment is de gemeenschap actief in zeventig landen en telt zo’n

70.000 leden. Van Rome ging de inspiratie naar België en Nederland om in 2008 in Apeldoorn voet aan de grond te krijgen. Geraakt door de Gemeenschap in Antwerpen, door het gebed en het leven naar de Schrift, naar het voorbeeld van Jezus van Nazareth. Geraakt door de schoonheid van de liturgie en de praktische invulling van het geloof, gewoon doen wat gedaan moet worden, er zijn voor mensen in nood. Dit gaf een opdracht, een roeping om dit in onze eigen stad ook te doen.

Doen wat gedaan moet worden

In Apeldoorn heeft deze inspiratie geleid tot het brengen van fruit bij het opvanghuis van dak- en thuislozen verslaafden, tot de oprichting van een Straatteam, dat elke vrijdagavond met de bakfiets de straat op gaat om soep, brood, koffie, thee en warme chocolade melk te brengen. Een dak- en thuislozenrestaurant met de naam ‘Franciscustafel’ is geopend. Deze naam werd gekozen omdat in het jaar 2013, paus Franciscus werd gekozen, een groot voorbeeld voor de inzet voor de armen. Een Kledingbank werd geopend, waar momenteel twee keer per week mensen in financiële problemen gratis kleding kunnen halen. Daarnaast opvang van vluchtelingen, een taalschool, maaltijden met zwerfjongeren, bezoek aan bejaarden, aan gevangenen, vredeswandeling op 1 januari, de internationale dag van de vrede. Al deze activiteiten worden gedaan vanuit het liturgisch centrum, de Onze Lieve Vrouwekerk. Daar ligt de basis en vindt de gemeenschap de spirituele voeding.

Het gebed als bron

De gemeenschap komt elke vrijdag in de dagkapel bij elkaar om te bidden, om rond de icoon van het gelaat van Christus, te lezen in de Schrift. Elke tweede vrijdag is er een gebed voor de vrede, waarbij vluchtelingen kaarsen aansteken als de namen van de landen genoemd worden waar oorlog of strijd is. Elke vierde vrijdag van de maand bidden wij voor de zieken die we kennen, we schrijven hun namen op en branden wierook. De weken daartussen is het gebed voor de armen. In het gebed wordt gebruik gemaakt van een eigen liturgie, met eigen teksten gericht op de Schrift en de dienst aan de naasten. De

liederen hebben een eigen karakteristieke melodie die overal in de wereld in het gebed van de gemeenschap gezongen wordt. “Zonder gebed kan ik niet leven”, zegt Amra, een vluchteling uit Mongolië, in het boek door Koenraad de Wolf, ‘Keerpunt, De twaalf werken van Sant'Egidio’, Uitgeverij Lannoo, 2012, blz. 29). “Het gebed is immers een onuitputtelijke bron. Ik vind het zeer belangrijk mij permanent aan die bron te laven, want als mens ben ik een vergeetachtig wezen. (...) Bidden is voor mij ook een oefening in nederigheid. Je kunt niet alle problemen zelf oplossen. Door te bidden vertrouw je je toe aan iets groters, aan God”.

Gebed voor een diaconale dienst

Wij bidden ook elke keer voor het begin van een dienst; voor wij de deur openen van de Kledingbank of de Franciscustafel. We stemmen af op de Christus, vragen zegen over ons werk, en vragen er om dat als we de deur openen van het huis, wij ook de deur openen van ons hart. Dat we met de ogen van God naar onze gasten mogen kijken, dat wij hen trouw, in verbondenheid en vriendschap, nabij mogen zijn. Dat wij instrument mogen zijn. In het gebed word je bewust van de dienst die je doet, bewust van de intentie waarmee je het doet. In die houding is alles wat je doet, hoe klein ook, iets dat er toe doet. Het maakt het werk dat je doet tot een heilig werk, een dienst aan je naaste. Of je nu bij deur staat om de mensen te ontvangen, of je nu de maaltijd opschept, of bedient, afgast, of de wc sopt, alles is dan heilig, als instrument van God. Het gebed is een voortdurende oefening, een opspoetsen van de ziel. Je ziel zoekt en vindt een uitlaatklep, een bestemming. Het gebed geeft richting aan je doen, aan de houding waarmee je het doet. Het is een afstemmen op de liefde van God en maakt dat je alles wat je krijgt ook weer door kunt geven. Zo is het gebed ons dagelijks brood.

www.santegidio.nl

E-mail: santegidioapeldoorn@gmail.com

De processie van vluchtelingen eindigde met kaarsen aan te steken in de kerk

[Fotograaf: Ronald Dashorst]

“De rode draad is de sociale kracht van religie aanboren en doorzetten”

Interview met Jeroen Goosen,
sinds 1 december afgetreden als
directeur van Mensen met een Missie

“Mensen met een Missie is opgericht door de religieuze instituten. De paters, broeders, fraters en zusters zijn allen dragers van Gods kracht die mensen aanraakt en stuurt.” Jeroen Goosen, directeur van Mensen met een Missie, zit meteen in het verhaal.

Mensen met een Missie

“Tegelijk is de organisatie in turbulentie sinds 2015, omdat er vanuit de Rijksoverheid, waar ook financiële middelen vandaan kwamen om het werk te doen, sterk wordt bezuinigd. Het veranderde overheidsbeleid, dat vrij a-sociaal is doorgedrukt, heeft flinke gevolgen: Mensen met een Missie moet dertig procent bezuinigen en dat is op zo’n organisatie heel veel. Het geldt voor internationale solidariteit is ingetrokken, en de beschikbare middelen voor ontwikkelingssamenwerking zijn verregaand geliberaliseerd. Onder de twee kabinetten Rutte is de aandacht van de politiek meer geïndividualiseerd en minder sociaal gericht. En de Rijksoverheid financiert vanuit ontwikkelingssamenwerking ook handelsprojecten, defensieprojecten (zoals de Missie in Mali) en de opvang van vluchtelingen. Dat maakt de beschikbare gelden nog krappere.”

Noodzakelijke herbronning op de kern

“Mensen met een Missie moet tengevolge hiervan de organisatie terugbrengen en zichzelf opnieuw uitvinden. Het is een verandering, die iedereen raakt van top tot op de werkvloer. Bij dit omdenken en uitvinden is iedereen betrokken geraakt. Er is een strategie bepaald, een visie uitgewerkt, een *mission statement* neergezet, thema’s en focus van handelen gekozen, en het bijbehorende business model ofwel projecten doorgerekend op haalbaarheid. Binnen dit uitvinden van onze Missie en de mensen die we zijn is het

katholiek sociaal denken een zeer belangrijke kern geworden. De vier waarden solidariteit, subsidiariteit, menselijke waardigheid en *common good* (algemeen goed) zijn de kapstokken van ons werk geworden. De religieuze instituten hebben in hun geschiedenis en missie die vier kernwaarden altijd al ingevlochten. Het katholiek sociaal denken praktisch doen zit als het ware ingebakken. De encycliciek *Laudato Si’* van Paus Franciscus en zijn uitroepen van het Jaar van Barmhartigheid landt heel goed in het religieuze denken en doen. Religieuzen hebben die sociale kennis in huis en kunnen van daaruit in dialoog zijn met mensen hier en in andere landen en kunnen zo verbindingen maken op zoek naar solidariteit en het *bonum commune*. Het goede leven is niet hetzelfde voor iedereen en heel divers. Het is binnen het sociale denken geen zonde om rijk te zijn. Het gaat er om dat je van je bezit en geld bewust bent, en weet dat er een sociale hypotheek op ligt vanuit solidariteit en *bonum commune*. Echte rijkdom is te vinden in solidariteit en delen, verbinden met andere mensen.”

Sociale kracht van religie

Jeroen Goosen vervolgt: “de bezinning rond Mensen met een Missie in de toekomst heeft ertoe geleid, dat we onderkend hebben dat religieuzen een belangrijk erfgoed bewaken. We hebben ons heruitgevonden van een katholieke ontwikkelingsorganisatie naar een katholieke missionaire beweging, die denkt en doet vanuit de katholiek missionaire traditie en het katholiek sociaal denken en de vier kernwaarden daarvan. De rode draad van het werk nu en in de toekomst is de sociale kracht van religie aanboren en doorzetten. Zowel in Nederland als elders in de wereld liggen daar

grote kansen. In de meeste landen en culturen is de sociale kracht van religie herkend en erkend. In Nederland zijn politiek en geloof twee werelden, die van elkaar gescheiden zijn geraakt. De Nederlandse politiek is niet zo snel overtuigd van de sociale kracht van religie en ziet eerder de strijd en het uit elkaar gedreven worden. Zo zoeken wij met Mensen met een Missie onze kracht in de inzet voor vrede, verzoening, sociale gerechtigheid. Onze werkwijze is vooral contact maken, verbinding zoeken met mensen, in dorpen in landen, van onderop. Dus niet met of via overheden of overheidsorganisaties. We willen dienstbaar zijn aan de meest kwetsbaren. Daar ligt onze apostolische opdracht. Door er te zijn, contacten aan te gaan, verbindingen te maken, zijn we relevant en kunnen we werken aan de concrete agenda van diaconie en internationale solidariteit.”

Missie en diaconie

“Missionair werk en diaconaal werk is eigenlijk sterk in elkaar overlopend”, aldus Jeroen Goosen. “Er is natuurlijk het onderscheid

tussen hier en veraf. Er is het onderscheid tussen barmhartigheid en gerechtigheid. Er is het debat rond missionaire beweging en ontwikkelingssamenwerking, tussen pleisters plakken en structuren veranderen. Allemaal waar. En tegelijk zijn missie en diaconie twee manieren om praktisch met het geloof om te gaan. In deze tijd met de moderne communicatietechnieken van internet, e-mail, skype, telefoon is soms een groep in een Afrikaans, Aziatisch of Zuid-Amerikaans land dichterbij dan een groep in een Nederlandse wijk. Wij kunnen in Nederland vanuit landen elders in de wereld leren hoe de sociale kracht van religie werkt, hoe sociale gemeenschappen leven en werken. We kunnen leren dat denken, doen, in actie komen voor anderen relevant is en niet als het pas voor mij relevant is. Wij hebben in Nederland de kern van het *Ubuntu*, het samen-zijn met elkaar en het besef dat ik mag bestaan omdat die ander bestaat, eigenlijk verleerd.

Jeroen Goosen is in 1963 geboren in Kampen. Hij volgt er de lagere school en de HAVO. Daarna de Middelbare Detail Handelschool in Zwolle. Hij doet aan sport en politiek en is jong getrouwd en nu ouder van vier kinderen. Zijn eerste betaalde baan vindt hij bij Albert Heijn en hij studeert daarnaast commerciële economie. Hij wordt vervolgens bij Schuitema C 1000 winkelbegeleider. Daarna accountmanager bij Cela Vita aardappelen en actief als commercieel eindverantwoordelijk in de Zuivelindustrie in Groningen en Friesland, binnen de ICT, en bij Campina Melkunie. In 2001 volgt hij een assessment om door te groeien maar ervaart daar een omkeringsmoment. Is de weg die gevolgd moet worden directeur in de business? Jeroen neemt ontslag bij Campina

en begint een eigen bedrijf als adviseur. Het zijn zes jaar van zoeken, en de weg vinden. Belangrijk wordt het projectleiderschap voor de Wereld Jongeren Dagen, toen in Australië. Hier komen al zijn ervaringen samen en wordt de reis in 1999 naar Rome concreet, waar hij daadwerkelijk ervoer dat hemel en aarde elkaar kunnen raken. Intussen had hij ook al ruim

tien jaar ervaring opgedaan als vrijwilliger in het vluchtelingenwerk, in de ouderraad van de school van de kinderen, het diaconaal bestuur en binnen de vormsel catechese. Na de WJD baan wordt hij directeur van het Katholiek Nieuwsblad. Een krant met een eigen identiteit en daardoor een uitdaging. Het wordt een zoeken naar waarheid onderweg: de waarheid van de krant, jongeren, vluchtelingen; de waarheid van alle mensen; de echte waarheid van het geloof. De kern daarvan is Christus navolgen door in de wereld te zijn en het katholiek sociale denken te doen. In augustus 2013 is Mensen met een Missie op zijn pad gekomen en hij was er tot 1 december directeur. Sport is een goede uitlaatklep en Jeroen heeft al acht keer een Marathon voltooid.

In dertig jaar van vooral nadruk op het economische model van individueel consumeren en gericht zijn op eigen belang, zijn we het sociale kwijt geraakt. Dan is het fantasie als er dagen worden ingevoerd, waarin we dat samen-zijn kunnen oefenen. Zoals nationale burendag, of Nederland doet dag of andere vrijwilligersdagen. Dan kunnen we nabij zijn, contact maken, verbinden, in dialoog gaan, nabij zijn. Via het vrijwilligerswerk dat we doen telt elk mens mee en werken we aan het goede leven voor allen. Missie en diaconie of barmhartigheid en gerechtigheid zijn samen de sociale kracht van religie. Het is erfgoed, een kompas, dat we heel goed kunnen benutten en inzetten. Dan gaan we op een respectvolle manier om met de wereld, weg van het koloniale veroveringsgevoel, of de afstand tussen rijk en arm, of de uitbuiting van het milieu. Paus Franciscus leert ons met *Laudato Si'* op een holistische manier kijken, waarin alles met elkaar samenhangt, afhankelijk van elkaar is, en vraagt om verantwoordelijkheid nemen voor alles: economie, mensen, de aardbol, religie of Godsdienst."

We zetten ons in met en voor de meest kwetsbaren

Jeroen Goosen omschrijft het werk van Mensen met een Missie met actieve woorden. "We zetten onze kennis, vaardigheden, mensen en middelen in met en voor de meest kwetsbaren. Wij bemiddelen tussen vijanden en brengen religies samen. Wij reiken mensen de middelen aan om te strijden tegen diepgewortelde problemen als huiselijk geweld en vrouwenhandel. We boren de sociale kracht van religie aan in gemeenschappen om de mensen daar met elkaar weerbaarder te maken. We sluiten daarbij aan bij hetgeen zij hebben en nodig hebben, in hun tempo. De een moet je dan wat afremmen in zijn enthousiasme, de ander mag je stimuleren om mee te doen of een schop onder zijn kont te geven. Je moet het werken aan solidariteit en het *bonum commune* of het goede leven blijven agenderen bij hetgeen mensen willen. Zo kun je op enigerlei wijze verschil maken. We zijn actief op drie continenten, in 14 landen met ca 300 projecten. De thema's zijn vrede en verzoening en sociale gerechtigheid (corruptie, jongeren, kastendiscriminatie, mensenrechten, samenwerking

tussen religies, traumaverwerking, vredesopbouw, vrouwenhandel en vrouwenrechten).

Project Reporters

Een belangrijk project is dat van de reporters. Wereldwijd zijn er mensen die dagelijks te maken hebben met armoede en onrecht. Mensen met bijzondere verhalen. We brengen mensen van onze wereld naar elders in de wereld om ontmoeting tot stand te brengen, verbindingen te maken, te leren van wat daar speelt, en dan daarover hier te vertellen. Of foto's te maken, films te laten zien. Er zijn nu met telkens andere groepen tien reizen geweest. Mensen hebben metterdaad hongerigen gevoed, naakten gekleed, gevangenen ontmoet, zijn zelf vreemden in een vreemd land geweest. Dan krijg je ervaringen, die er toe doen, die leiden tot solidariteit. Vergelijk de ervaring die we met daklozen hebben. Bij het praten over de goede samenleving kunnen we het verhaal van daklozen meenemen. Is de samenleving goed

"*Laudato Si'* is een oproep tot een samenleving waarin alles en iedereen waardig wordt behandeld"

als we een straatkrant kopen bij de uitgang van de winkel? Is de samenleving goed als niemand meer op straat leeft? Is het normaal om daklozen te hebben in Nederland? Als we dat niet normaal vinden, maar ongemakkelijk, als we het lijden van Christus zien in het dagelijks leven van de mensen om ons heen, dan gaan we ook anders met die wereld om. We benutten in ons werk de netwerken en plekken die de religieuzen hebben opgebouwd elders in de wereld. Zo blijven we in hun spoor doorgaan. Een missionaire ervaring hangt samen met ommekeer, vraagt om onderdompeling. Een korte reis kan snel het gevoel geven van toerist zijn en 'aapjes kijken'. Met een langere reis kun je een soort exposure ervaring organiseren en opdoen. Zo kun je ervaren hoe mensen leven, wat ze meemaken en waar de wereld waarin ze leven hen toe dwingt. Zo kunnen de reizigers ook op zoek gaan naar welke vaardigheden ze zelf hebben om die in te zetten in de samenleving. De reporters die deze verhalen horen, zien en voelen kunnen ervoor zorgen, dat hun stem hier gehoord wordt."

Integrale ecologie

Opnieuw haalt Jeroen Goosen het katholiek sociaal denken erbij. "Als we *Laudato Si'* (Geprezen zijt gij) goed leren verstaan, dan is de kern de innerlijke verbondenheid tussen God, de mensen of de naaste, en de schepping. *Laudato Si'* is een oproep tot inclusiviteit of, anders gezegd, tot een samenleving waarin alles en iedereen waardig wordt behandeld. Het staat allemaal in relatie met elkaar met een eigen waardigheid en heeft elkaar nodig om de tegenstrijdigheden en gemaakte fouten te boven te komen. Goed leven bereiken we als we aanvaarden dat we fouten maken en tegelijk beseffen die weer goed te kunnen maken. Met verwijten

over wat fout is gegaan of fout gaat sta je nog aan de kant. Diep in ons binnenste klinkt de roep het goede te doen. Niet met woorden

alleen, maar daadwerkelijk in het leven van vandaag en morgen. Die kracht is religieus en sociaal tegelijk, stimuleert verbondenheid tussen mensen, is op zoek naar resultaat en heeft aandacht voor de belangen van iedereen. Een kracht die leidt tot duurzaam samenleven. De Paus vraagt om inzet en inspanning, om samen te werken aan goed leven, met elkaar, voor elkaar, voor de schepping, ter ere Gods. Als je vanuit die spiritualiteit actief bent vallen de verschillen tussen diaconie en missie weg en ben je met de overeenkomsten bezig. Dan kom je vanzelf op een dienstbare economie, een solidaire mensengemeenschap, een behouden wereld."

www.mensenmeteenmissie.nl

Toen het interview was afgenomen en al uitgewerkt, is bekend gemaakt dat Jeroen Goosen per 1 december vertrekt als directeur van Mensen met een Missie. Tekst en foto's zijn van Hub Crijns; portret Jeroen Goosen van Mensen met een Missie.

Gewone goedheid en gastvrijheid

Trees Versteegen is diocesaan diaconaal werker van het aartsbisdom Utrecht

Op 15 november 2016 overhandigde een vluchteling, nu woonachtig in Nederland, Paus Franciscus de brochure 'Herbergzaam Nederland, de praktijk in de Nederlandse kerkprovincie'.

De brochure is ontstaan door een oproep van de bisschoppen om in het kader van het heilig jaar van de barmhartigheid goede praktijken te melden over de opvang van en omgang met vluchtelingen. De voorzitter van de bisschoppenconferentie, Mgr. Van den Hende schrijft in het voorwoord: "Dit boekje is niet bedoeld als een etalage van barmhartigheid, maar om getuigenis af te leggen en tot bemoediging". Het resultaat mag er zijn: eenvoudig, divers en voorbeeldig.

Aansprekende en praktische vormgeving

Opvallend is de aansprekende en overzichtelijke vormgeving van de brochure. Aan het begin staat een kaart van Nederland, met de veelkleurigheid van de bisdommen. Een serie icoontjes verwijst naar de soorten activiteiten: gesprekken, giften, religieuze activiteiten, onderdak, etc. Naast het icoontje staat de naam 'vervoeren', met daaronder de vertaling in het Italiaans, een praktische knipoog voor paus Franciscus. Vervoeren = *trasporto*. De icoontjes zijn in het hele document terug te vinden. Onder de naam van een parochie staan bijvoorbeeld de icoontjes voor gesprekken en spel. Daarnaast staat de organisatievorm. Dat maakt het overzichtelijk en vrolijk. Het zou mooi zijn als de icoontjes in de toekomst een functie zouden kunnen krijgen in het beschrijven van diaconale activiteiten.

In de volgorde van de bisdommen, van noord naar zuid, ontvouwen zich de activiteiten, met de tekst van de indiener. Wie ideeën zoekt, of wie informatie zoekt over activiteiten in een bepaalde woonplaats, wordt praktisch

bediend door deze wijze van presenteren. De mooie foto's illustreren de levendigheid van de activiteiten.

Verskillende activiteiten

Het is bemoedigend hoeveel initiatieven er in het land genomen zijn, om de opvang van vluchtelingen te verzorgen of te ondersteunen. De praktijken zijn een half jaar geleden verzameld, en lang niet elke parochie of caritas die sindsdien betrokken is bij vluchtelingen heeft praktijken ingediend. Toch is het een mooi overzicht. Soms wordt alleen de activiteit beschreven: hoeveel mensen komen waar bij elkaar en wie heeft dat georganiseerd? Vaak wordt het doel ervan erbij geformuleerd: "Het project draagt ertoe bij dat vluchtelingen zich welkom voelen en dat zij mensen in Arnhem leren kennen", beschrijft de Sint Eusebiusparochie over hun maaltijd. "De maaltijden verlopen tot dusver erg goed. Er is veel onderlinge uitwisseling".

De activiteiten zijn legio: van visieplannen over de omgang met vluchtelingen, via maatjesprojecten om vluchtelingen wegwijs te maken in stad of dorp, tot eenvoudige opvang en begrip. De parochie St. Jacobus de Meerdere schrijft: "Eenvoudige zaken als het wegwijs maken in de stad of eens in de maand een mogelijkheid tot een creatieve activiteit. Ook huiswerkbegeleiding, sportactiviteiten, kruipgroepen of game-avonden".

Er is veel samenwerking met andere kerken, met vluchtelingenwerk, met de Centrale Opvang Asielzoekers (COA). Meestal is men aanvullend op wat de lokale overheid doet, maar soms, zoals in Emmen, vervult men een taak van de overheid: "De parochie participeerde in een interkerkelijk project waarbij vluchtelingen bij station Emmen werden opgevangen en begeleid bij hun doorreis naar de Centrale Opvang Asielzoekers (COA) in Ter Apel (Gro-

ningen), waar zij zich officieel moeten aanmelden. Hoe zij in Ter Apel moesten komen was voor deze vermoeide en vaak getraumatiseerde reizigers een probleem. De overheid had daar niets voor geregeld".

Kerken bewegen mee

De vluchtelingenproblematiek heeft de Europese samenleving de afgelopen jaren overvallen. Niemand wist het goede antwoord. Des te opmerkelijker is het dat de opvang in de beschreven praktijken zo goed is afgestemd op de actualiteit van de nood. De kerken bewegen mee. Ze begeleiden de vluchtelingen op hun reis, zoals in Emmen, verzorgen ontmoetingen of vieringen in de crisisopvang, helpen statushouders op gang met taal door maatjes, gaan samen boodschappen doen. Men begeleidt uitgeprocedeerde vluchtelingen, vangt hen incidenteel op in een pastorie, en helpt hen af en toe bij de terugkeer naar het land van herkomst.

Naast al deze gastvrije activiteiten is men zich ook bewust van de spanningen die er zijn in de Nederlandse samenleving en dus ook in de lokale kerken. Er worden dialoog- en informatieavonden gehouden, over de landen van herkomst of over wat het destijds betekende om vluchteling te zijn uit bijv. Vietnam. Waar mogelijk wordt begrip en empathie gekweekt. Men zoekt naar taal waarin men elkaar kan verstaan: zingen, eten, muziek, dansen.

Betrokkenen

De mensen die het initiatief nemen of de activiteit uitvoeren zijn samenwerkende kerken. Het zijn de professionals in de r.k.-kerk: de pastoor, de pastoraal werk/st/er, de diaconaal werk/st/er, de diaken. Groepen vrijwilligers, studentenparochies en jongeren. Soms zijn het werkgroepen uit parochie, net opgerichte werkgroepen vluchtelingen, of MOV-groepen,

diaconale werkgroepen of Parochiële Caritas Instellingen. Soms zijn het diaconale centra, zoals de Bakkerij in Leiden.

Christelijke zorg

Men staat open voor alle vluchtelingen en wil hen bijstaan. De vluchtelingen met een christelijke achtergrond worden in de kerken en de liturgie ontvangen, zoals in de Petrus en Paulusparochie in Frederiksoord: op zondag regelt men vervoer van en naar de kerk, en heet men vluchtelingen welkom in de kerk. Preken besteden aandacht aan de vluchtelingenproblematiek. In Nijmegen zijn bijbels verstrekt en elders zijn christelijke vluchtelingen in asielzoekerscentra (Azc's) bezocht. De specifiek christelijke zorg blijkt niet alleen uit de christelijke of katholieke activiteiten, zoals het samen vieren van de liturgie, en komt eveneens naar voren in het mensbeeld dat aanwezig is in de benadering van vluchtelingen. In de Adventsbrief 2015 'Herbergzaam Nederland', waar de brochure mee afsluit, schrijven de bisschoppen: "Solidariteit (..) is voor de Kerk niet een beroep doen op het gevoel of sentiment van mededogen en medelijden, maar berust op het besef van de wederzijdse afhankelijkheid van alle mensen en de herkenning van onszelf in de ander. Omdat ieder mens onze naaste is, mag niemand worden uitgesloten. Voor discriminatie of nationalisme is in het Evangelie geen plaats." Men handelt vanuit praktisch mededogen en heeft oog voor de menselijke waardigheid van vluchtelingen. Vluchtelingen die mee willen helpen bij een activiteit worden van harte uitgenodigd dat te doen, zodat men gevoel van eigenwaarde behoudt. Veel van de geboden hulp is 'gewone hulp', die elk mens nodig heeft om van te leven: begrip, huisraad, vriendschap. Er spreekt praktische goedheid uit en vrijgevege gastvrijheid. De getoonde naastenliefde en betrokkenheid mogen ons tot voorbeeld zijn.

De brochure is te downloaden op www.rkkerk.nl. <https://www.rkkerk.nl/wp-content/uploads/2016/11/Herbergzaam-Nederland-de-praktijk-in-de-Nederlandse-Kerkprovincie.pdf>

30 Jaar Inloophuis Schothorst, Amersfoort

Over in- en uitloop en gemeenschap

Guus Timmerman is werkzaam als zorger als
en kwalitatief onderzoeker voor de Stichting Presentie

“Amersfoort werd groeikern. Boerderijen verdwenen, weilanden werden zandbakken waaruit betonnen skeletten oprezen, straten sneden door het groene land en de huizen regen aaneen. Niet lang daarna reden de verhuiswagens af en aan en brachten mensen overal vandaan. Een nieuwe samenleving moest worden opgebouwd.”

Op 1 februari 1986 opende in Amersfoort Inloophuis Schothorst zijn deuren. Het eerste inloophuis in een nieuwbouwwijk voor alle mensen uit die wijk was een feit. Naar aanleiding van het tienjarig bestaan verscheen de uitgave *Van huis tot huis: Onderling buurtpas-*

toraat in een nieuwbouwwijk, waaruit bovenstaand citaat. Dit jaar vierde het inloophuis zijn dertigjarig bestaan. Met het besluit in de jaren tachtig om Amersfoort met duizenden inwoners te laten groeien, stonden ook de kerken voor een grote uitdaging. De Raad van Kerken in Amersfoort besloot om het kerkelijk leven in Amersfoort-Noord oecumenisch gestalte te geven en van onderaf op te bouwen. Er werd een oecumenische welkomgroep opgericht die huis aan huis de nieuwe inwoners ging verwelkomen.

Ton en Margje

Omdat al snel enige coördinatie noodzakelijk bleek, werden Ton en Margje Roos-Eshuis daarvoor aangesteld. Zij waren net teruggekomen uit Brazilië en in de nieuwe wijk Schothorst komen wonen. In Brazilië hadden ze gewerkt voor en met de basissamenlevingen in Espirito Santo. Daar hadden ze mensen gezien in armoede, levend in slavernij, uitgebuit, aan de kant geschoven, buiten gesloten. Op een heel andere manier zagen ze dat hier ook: stille armoede, mensen gereduceerd tot consumenten, gebruikt om winst te maken, aan de kant geschoven, levend in eenzaamheid. Bij hun afscheid van Brazilië hadden ze als opdracht meegekregen: “Blijf aan de basis, blijf in de buurt van mensen die zich aan de kant geschoven voelen”. De eerste stap voor het opbouwen van een gemeenschap, zo was hun overtuiging, was: op elkaar afstappen, luisteren naar elkaars verhalen, elkaars droom leren kennen voor de toekomst die men op wilde bouwen.

Trudy Paus, coördinator van Inloophuis Schothorst
(Fotograaf: Guus Timmerman)

“Inloophuis”

Op een gegeven moment werd een rijtjeshuis aan de Batostraat gevonden om een soort trefpunt te realiseren. Met medewerking van de burgerlijke gemeente werd dit huis beschikbaar gemaakt als een soort voorpost van missionaire kerkelijke presentie, met als enige pretentie: er zijn voor elkaar. Aan bureaus werd uitgelegd dat er vergaderingen zouden worden gehouden, maar dat het huis vooral een plek zou worden waar mensen binnen konden lopen. Een buurvrouw zei toen: “Je kunt dit huis het beste ‘Inloophuis’ noemen”. Inloophuis Schothorst is te vinden in een rijtjeshuis. Achter het raam zit een bordje: “Inloophuis Schothorst”. De voordeur is van buitenaf te openen. Je komt dan in een halletje. Door een volgende deur heen kom je via de open keuken de ontmoetingsruimte binnen. Even verderop staat de grote tafel, met stoelen er omheen. Er is bewust geen bank neergezet: alle mensen op dezelfde hoogte... Een gastvrouw of gastheer heet je welkom en vraagt of je een kopje koffie of thee wilt. Je mag meedoen in het gesprek. Je kunt ook een praatje maken met degene naast je, of gewoon blijven luisteren. In de ontmoetingsruimte hangen aan de “activiteitenlat” allerlei aankondigingen: wandelingen, maaltijden, bezinningsbijeenkomsten, yoga. Het inloophuis is open op maandag, donderdag en vrijdag van 14 tot 16 uur en op dinsdag en woensdag van 10 tot 12 uur. Op de tweede, derde en vierde zondag van de maand is het inloophuis ook open van 14 tot 16 uur.

Uitloop

Al bij de evaluatie van het eerste jaar kwam naar voren dat het gewenst was om vanuit het inloophuis ook mensen te bezoeken. De ontmoeting in het inloophuis mocht het bij elkaar op bezoek gaan niet verdringen. Op initiatief van de beroepskracht, op suggestie van de zogenaamde “gastmensen” of op verzoek van de betrokkene zelf werden mensen bezocht. Dat kreeg de naam “uitloop”. Uitloop kan ook de vorm aannemen van een telefoontje, of een kaartje. Uitloop kan ook uitlopen in daadwerkelijk helpen: helpen sjouwen, een boodschap doen, meegaan naar het ziekenhuis.

Trudy Paus

De huidige beroepskracht van Inloophuis Schothorst is Trudy Kolman-Paus. Zij was met haar man Theo begin jaren negentig in Amersfoort komen wonen en werd welkom geheten door pastoraal werkster Ria Sweers. Na hun verhaal over hun betrokkenheid bij kerk en samenleving te hebben gehoord, zei deze: “Ga eens kijken bij het inloophuis”. Zo werd ze inlooper. In het kader van de opleiding Cultureel vormingswerk en maatschappelijk werk, met specialisatie Theologie en maatschappij, aan Hogeschool De Horst liep ze er stage. In 1997 werd zij aangesteld als beroepskracht, in opvolging van Ton en Margje. In hun evaluatie van de eerste tien jaar hadden Ton en Margje teruggegrepen op hun opdracht vanuit Brazilië. Daar hadden ze gewerkt aan wat daar *“pastoral de convivência”* heette: “onderling buurtpastoraat”. Daarmee voegden ze aan de twee, in het kerk-en-buurtwerk bekende termen “presentie” en “interventie” een derde toe: *“convivência”*. Dat veronderstelde en vroeg om gelijkwaardigheid onder elkaar. In Inloophuis Schothorst vertaalde zich dat naar de weerstand tegen een scheiding tussen inlopers en medewerkers, tussen gasten en gastmensen. De ene keer deed de een dit en de andere keer de ander dat. Ton en Margje realiseerden zich dat dit niet vanzelfsprekend was en moest worden mogelijk gemaakt. Daarom pleitten zij bij hun afscheid voor een beroepskracht. Ook omdat het anders voor de vrijwillige medewerkers op den duur te zwaar zou worden. Die beroepskracht moest dan wel persoonlijk op de buurt betrokken zijn en deskundig zijn in “missionair/diaconale presentie”.

Een veilige plek

Vanuit haar opleiding beseft Trudy het belang van aandacht voor waar mensen mee geworsteld hebben en door beschadigd zijn. En voor waar ze kracht aan ontleend hebben en nog ontnemen. Als werker probeert ze voor die beschadiging en voor die kracht gevoelig te zijn. Het is daarvoor essentieel om de eigen biografie en wat daarin aan beschadiging en kracht is

opgedaan, tot je toe te laten. Van daaruit kun je als werker ook gevoelig zijn voor wat er in de biografie van de ander speelt: "Dat vind ik heel boeiend aan het werk... omdat ik merk dat als je daar dan met de mensen over kunt praten..., of mee werkt, dan kan er een stukje heel worden bij mensen. Omdat ze gezien worden, op dat stuk, wat niet iedereen ziet, of hoeft te zien. En waardoor ze weten: dit ben ik, en met alles wat daarbij hoort, mag ik hier zijn en mag ik hier meedoen, naar mijn vermogen." Trudy merkte bijvoorbeeld op dat een inloopster op een bepaalde manier heel goed naar mensen met een psychiatrische achtergrond kon luisteren. Ze vroeg haar gastvrouw te worden. Dat was voor haar een hele grote eer omdat ze nooit had gedacht dat ze als iemand met een psychiatrische achtergrond daarvoor gevraagd zou worden. Ze werd gastvrouw, naast iemand die op bepaalde momenten steviger in de schoenen zou staan: "Ik zag die kwaliteit van haar. En dat heeft ze heel lang heel goed gedaan. Het was soms ook erg confronterend wanneer ze mensen tegenkwam die in hun gedrag iets weerspie-

gelden uit haar eigen biografie. Dan kwam er weleens een conflictje... Dan spraken we er met elkaar over en ontdekten we waar dat mee te maken had uit haar biografie. Soms hielp dat al om er anders tegenaan te kijken en er een andere keer anders in te handelen. En soms ook nodigde ik haar en die ander uit om de tafel te gaan zitten, met mij erbij, en naar elkaar te kijken waarom ze zo gereageerd of gehandeld hadden. Dat maakte ook dat ze elkaar ook weer in hun kwetsbaarheid konden gaan zien en een volgende keer ook weer anders op elkaar konden reageren... Ik vind het belangrijk dat mensen gezien worden en ook door elkaar gezien worden. Daarvoor probeer ik een veilige plek te creëren. Van inlopers krijg ik terug dat dit lukt en dat ze daaraan groeien, iets wat in hun vriendenkring of hun familie niet zo gebeurt. Terwijl het toch nodig is om goed samen te leven."

Verbinding met parochie en samenleving

De verbinding met de parochie is volgens Trudy veranderd. Bij het opzetten van het zoekwerk in de nieuwe wijken en bij het begin

van het inloophuis waren de Rooms-Katholieke parochies zeer betrokken. Onder andere de salesiaan Wopke Bleeker uit Hoogland was dat. Uit de naburige Heilige Kruisparochie kwamen veel vrijwilligers. Deze zijn echter niet opgevolgd. Er was een tijd waarin Trudy regelmatig vooring in woord- en gebedsvieringen in de H. Kruiskerk. Dat waren gelegenheden om Bijbelverhalen en eigen ervaringen in het inloophuis met elkaar te verbinden en die verbindingen met mensen te delen. Er is ook vandaag de dag contact met pastores van de parochie, maar zij staan door de schaalvergroting meer op afstand. Onder de nieuwe Wet op de Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) krijgt het in- en uitloopwerk een nieuwe betekenis. In de zogenaamde participatiesamenleving kan de wijk-woon-gemeenschap van een inloophuis een ondersteuningsstructuur bieden voor informele zorg, een netwerk waarop mensen een beroep kunnen doen. Voor wijkteams kan het inloophuis een plek zijn waar iets kan worden ontdekt, over de maatschappelijke samenhang bijvoorbeeld, of over hoe het gemeentelijk beleid op het sociaal domein uitwerkt. Rondom de tafel, bij een kop koffie, wordt veel gedeeld. Wie hoort over de vragen, twijfel, frustratie van anderen geeft soms gemakkelijker woorden aan zijn of haar eigen vragen, twijfel of frustratie dan iemand die wordt geïnterviewd door een ambtenaar van sociale zaken.

Omzien naar elkaar

Een geloofsgemeenschap die zich met een inloophuis verbindt, kan er veel leren. Over gastvrijheid, over wederkerigheid, over contact onderhouden met de wijk, over samenleven. En vooral over omzien naar elkaar. Het in- en uitloopwerk als onderling buurtpastoraat is immers een vorm van omzien naar elkaar of, zoals het huidige motto luidt: 'SAMEN leven, samen LEVEN'. Als de plek waar het inlopen gebeurt, is het inloophuis zelf daarin een instrument. Het kan "heilige grond" (Exodus 3,5) worden voor degenen die er hun verhaal kwijt kunnen, wanneer ze ervaren dat dit verhaal telt en hen verbindt met andere mensen. Het kan "heilige grond" worden voor degenen die er andere mensen ontmoeten, wanneer ze ervaren dat in die ontmoeting een appel op

hen wordt gedaan zichzelf te overstijgen. Het kan "heilige grond" worden voor ieder die er in- en uitloopt, wanneer ze ervaren dat in die verbinding en in dat appel God zich met hen verbindt.

Wat kan een parochie ermee?

Stap 1. Inventariseer inlooplekken

Ga na waar binnen het territorium van de parochie plekken zijn waar mensen kunnen binnenlopen, een gratis kop koffie krijgen aangeboden, hun verhaal kwijt kunnen en op een zelf gekozen moment (binnen de openingstijden) weer kunnen gaan. Het kan hierbij gaan om een professioneel geleid inloophuis, maar ook om een ontmoetingsruimte in of bij een kerkgebouw die op bepaalde momenten doordeeweeks of op zondagmiddag is geopend.

Stap 2. Leer ervan

Zoek een inlooplek uit die stevig is en zo min mogelijk kerkelijk ingebed en maak contact. Ga in gesprek met wie daar zijn, inlopers en gastmensen, de eventuele beroepskracht. Vraag naar wat zij hebben geleerd over goed samenleven en over gastvrijheid, sensitiviteit, zorg hebben voor elkaar en frustratietolerantie. Vraag pas daarna hoe het is georganiseerd en in stand wordt gehouden.

Stap 3. Experimenteer

Kies een inlooplek waar de parochie bij betrokken is, probeer die te versterken en kijk wat de parochie, als een gemeenschap met een diaconale opdracht, ervan kan leren.

Inloophuis Schothorst (Fotograaf: Nicoline Lans)

Inloophuis Schothorst: www.inloophuis-schothorst.nl
Stichting Inloophuizen Amersfoort: www.stichtinginloophuizenamersfoort.nl
Netwerk DAK (verbindt, versterkt en vertegenwoordigt ruim 100 organisaties voor buurtpastoraat, straatpastoraat en inloophuizen): www.netwerkdak.nl
Sake Stoppels, *Een gastvrij onthaal: Gids voor inloopteams en andere vormen van kerkelijke gastvrijheid*, Kampen 1997;
Titus Schlatmann en Rob van Waarde, *"Zo wordt het spel gespeeld" Over empowerment en gemeenschap: Een praktijkonderzoek*, Ootmarsum 2012.

Gelukkig de barmhartigen, want zij zullen barm- hartigheid ondervinden

Hein Stufkens is filosoof, spiritueel schrijver en spreker

Een man had twee zonen. Bij de dood van hun vader erfden ze ieder de helft van zijn land. De ene zoon was arm, en had bovendien zeven kinderen te onderhouden. De ander was rijk en kinderloos.

's Nachts lag de rijke zoon er wakker van dat zijn broer eigenlijk aan de helft van dat land niet genoeg had voor zijn zeven zonen. Maar ook de arme zoon lag wakker, want hij dacht: 'mijn broer is eenzaam, en ik heb zeven zonen. Ik moet iets voor hem doen.' Beiden stonden op en gingen hun bed uit om nog voor het licht zou worden de grenspalen zo te verplaatsen dat de ander een groter stuk land zou krijgen. Bij het aanbreken van de dag ontmoetten ze elkaar. Op die plaats, zo zegt dit joodse verhaal, daar zal vrede verrijzen.

Gelukkig de barmhartigen

Die twee broers vormen een bijna letterlijke illustratie van de vijfde van de zaligspreekingen: 'Gelukkig de barmhartigen, want zij zullen barmhartigheid ondervinden'. Ze lijken die andere woorden uit de Bergrede tot grondslag van hun handelen te hebben genomen: 'Behandel anderen steeds zoals je zou willen dat ze jullie behandelen'. Die 'gulden regel' is vandaag ook de basis van een wereldwijde inspanning om de samenleving in een meer barmhartige richting te sturen. Karin Armstrong, de bekende Britse auteur van boeken over de grote wereldgodsdiensten, nam daartoe in het jaar 2009 het initiatief. Haar *Charter for Compassion* is intussen door honderdduizenden ondertekend en werkzaam in tal van landen, steden en gemeenschappen.

De evangelische zaligspreekingen

Er lijkt een zekere logica te schuilen in de volgorde van de zaligspreekingen. Je moet eerst leeg en eenvoudig worden en weten wat armoede betekent, het alom aanwezige lijden (ook dat van jezelf) hebben aangekeken, je kwetsbaarheid hebben erkend en de kracht daarvan hebben ontdekt. Dan weet je hoe belangrijk het is dat er recht wordt gedaan. En dan weet je ook hoe belangrijk voor alle levende wezens barmhartigheid is. Tal van al dan niet door de kerk 'zalig' of 'heilig' verklaarde christenen zagen (en zien) het beoefenen van barmhartigheid als hun belangrijkste spirituele taak. Er loopt een lichtend spoor van barmhartigheid van de eerste christenen via bij voorbeeld Martinus van Tours (Sint Maarten) in de vierde, Franciscus van Assisi in de dertiende, Vincentius a Paulo in de zeventiende eeuw en vele anderen tot aan pater Damiaan en moeder Teresa in onze tijd. Ook in de protestantse spiritualiteit heeft de barmhartigheid altijd een grote rol gespeeld. Te denken valt aan de vele door de kerken georganiseerde vormen van diaconie, maar bij voorbeeld ook aan de talrijke initiatieven die onder de paraplu van een genootschap als Het Leger des Heils, in de negentiende eeuw opgericht door de sociaal bewogen Britse evangelist William Booth, wereldwijd zijn opgebloeid. Ook in grote spirituele stromingen uit het Oosten speelt barmhartigheid een centrale rol. Die kwaliteit wordt daar meestal aangeduid als 'mededogen'.

Hein Stufkens
(Fotograaf: Josephine Heinemans)

Wat is toch het geheim van het geluk dat deze 'barmhartigen' ervaren en uitdelen? Misschien dat de volgende drie aanwijzingen op die vraag een antwoord kunnen geven.

Vermogen tot zelfbewustzijn

Allereerst maakt barmhartigheid een mens gelukkig, omdat wij als mens begiftigd zijn met het vermogen tot zelfbewustzijn. Wij kunnen ons vragen stellen over onszelf, en over ons doen en laten. Daardoor kunnen we keuzes maken, en worden we niet alleen maar bepaald door onze instincten en driften. In de mate waarin we daarin slagen worden we meer mens en een gelukkiger mens. De Vlaamse mysticus Erik van Ruysbeek zei ooit: 'De mens is tot alles in staat, zelfs tot vergeven'. Het méér waartoe de mens in staat is, is een liefde die de instinctieve zorg voor enkel het eigen nageslacht of de eigen groep of stam overstijgt, een liefde die de in ons aanwezige instinctieve gewelds- en vergeldingsimpulsen kan overwinnen. Ook de grote man van de evolutietheorie, Charles Darwin, zag dat de morele evolutie van de mens daartoe moet leiden, toen hij schreef: 'Naarmate de mens voortschrijdt in beschaving en kleine stammen zich tot grotere gemeenschappen verenigen, vertelt het gezond verstand ieder individu dat het zijn maatschappelijke instincten en sympathieën tot alle leden van dezelfde natie moet uitbreiden, hoewel zij hem persoonlijk onbekend zijn. Als dit punt eenmaal is bereikt, bestaat er nog slechts een kunstmatige barrière die voorkomt dat zijn sympathie zich uitstrekt tot de mensen van alle naties en rassen'. Barmhartigheid doet ons samenvallen met onze menselijke bestemming, die gegeven is met het potentieel van ons menselijk bewustzijn en de verdere evolutie daarvan.

Innerlijk weten of geweten

Een tweede aanwijzing voor het geheim van het geluk dat barmhartigheid ons oplevert is te vinden in ons innerlijk weten of 'geweten'. Wie kent niet, al is het maar op schaarse momenten, de vreugde van het belangeloos liefhebben, van het geven, van het loskomen uit haat en jaloezie? En wie zou, bij zijn volle verstand de stelling verdedigen, dat het de menselijke bestemming is om zoveel

mogelijk wreedheid en meedogenloosheid te realiseren, om te haten, te moorden, te verkrachten, te bedriegen? Er zijn natuurlijk wel mensen die eraan twijfelen of ze wel ergens voor bedoeld zijn, of mensen die op de weg van agressie tegen zichzelf of anderen zijn terechtgekomen. Meestal hebben ze in hun leven te weinig liefde gekregen, of zijn ze door traumatische gebeurtenissen hun geloof in de mens verloren. Er zijn zelfs, zoals wetenschappelijk onderzoek uitwees, mensen die vanwege een handicap niet tot barmhartigheid in staat zijn omdat bij hen de hersenfunctie die met empathie te maken heeft zeer beperkt is of ontbreekt. Ons innerlijk weten, de wijsheid van ons hart, wijst ons dus de weg naar geluk. 'De waarheid', zei Gandhi, 'is niet te vinden in boeken. Ze woont in het hart van de mens en moet dus daar worden gezocht'. En Shantideva, een boeddhistische meester uit de achttiende eeuw, zei: 'Alle vreugde in de wereld komt voort uit de wens dat anderen gelukkig mogen zijn; al het lijden in de wereld komt voort uit de wens dat ikzelf gelukkig mag zijn'. Hoe universeel is blijkbaar het inzicht dat de kern van de Bergrede vormt, namelijk dat we gelukkig worden door het loslaten van onze ik-gerichtheid!

Leren kijken met de ogen van God

Er is nog een derde bron van geluk: door ons ego te overstijgen en barmhartigheid te ontwikkelen realiseren we een 'godelijke' kwaliteit, die ons dichterbij de Bron brengt en ons daar op den duur zelfs mee verenigt. Daarom kon Jezus zeggen: 'Wie mij ziet, ziet de Vader'. Wie barmhartigheid ontwikkelt leert kijken met 'de ogen van God'. Niet de ogen van een oordelende of straffende God, maar van een God die onvoorwaardelijke liefde is, en die in al zijn kinderen - hoe ze ook zijn, wat ze ook doen - de kostbare parel ziet. De theoloog Romano Guardini zei ooit: 'Van God uit beschouwd wordt het hart en het lot van ieder van ons het middelpunt van het heelal'. Barmhartigheid is in de Bijbel en in de Koran de meest genoemde kwaliteit van God.

The Sermon on the Mount door Cosimo Rosselli (Italiaans schilder 1439–1507)

(Bron: uitgeverij Bres)

Een barmhartig mens

Liefde en mededogen maken ons tot mens, die kan zien met het hart, een mens in de ware zin van het woord, volgens de christelijke en joodse mythologie geschapen naar het beeld en de gelijkenis van een barmhartige God. Of tot een mens die ten volle een ontwaakte Boeddha is geworden... of welke ander beeld uit de grote religies je ook maar zou willen gebruiken. Ten slotte gaat het erom dat we alle projecties terugnemen en dat we het niet langer aan God of de goden overlaten om zich over onze medemens te ontfemen, zodat wij hier op aarde intussen rustig door kunnen gaan met leven in onverschilligheid en wreedheid. Dat we ieder die wij ontmoeten als oneindig waardevol beschouwen. Dat wij alles in het werk stellen om levengevend te zijn voor alle wezens waarmee we deze planeet delen. Daarover zijn Oost en West het volledig eens zoals moge blijken uit de parallel tussen deze twee uitspraken, respectievelijk van Boeddha en van Franciscus van Assisi: 'Zoals een moeder haar enig kind met haar eigen leven beschermen zal: zo dient men voor alle wezens een grenzeloos hart te cultiveren' (Boeddha). 'Ieder zal zijn broeders liefhebben en voeden zoals een moeder haar kind liefheeft en voedt' (Franciscus van Assisi).

Grondwet voor geluk

De Bergrede daagt ons uit om ons niet langer te identificeren met ons ego en vraagt om een innerlijke revolutie. Zó uniek is dat niet

binnen het geheel van wat de grote religieuze tradities van de wereld ons aanreiken. Hoewel de praktijk natuurlijk weerbarstig is, en ook religieuze instituten en hun leden dikwijls hun eigen boodschap verloochend hebben en ook vandaag nog niet radicaal afstand hebben gedaan van hun verwevenheid met macht, geld en geweld, zeggen die allemaal dat het echte geluk niet te vinden is in het behartigen van je ego-belangen, maar juist in het overstijgen daarvan. Ze bieden allemaal handvatten aan om die innerlijke omkering te bevorderen. Voor mij is de Bergrede een grondwet voor geluk, die wordt geflankeerd door alle wijsheid die andere tradities daarover aanreiken. Helaas is ze vaak weggezet als een onmogelijk en wereldvreemd ideaal. Het is de hoogste tijd om na tweeduizend jaar die Bergrede serieus te gaan nemen als richtlijn voor ons leven en onze (wereld)samenleving. De hoogste tijd om te kiezen voor geluk: om geen hekken te bouwen rondom ons hart, onze rijkdommen, onze landen, maar om, zoals die twee joodse broers, de grenspalen te verzetten en 'als een liefdevolle moeder' ruimte te maken voor de medemens en in diens noden te voorzien.

Dit artikel is gebaseerd op een hoofdstuk uit het boek van Hein Stufkens *'De grondwet voor geluk - de universele betekenis van de Bergrede'*, uitg. Edicola, Deventer, 2016, 144 pag., ISBN: 978-94-92199-93-5, prijs € 17,95. www.lacordelle.nl

“Liever aandacht dan spullen”

Impressie van de diaconale Projectentocht 2016

Jan Maasen is medewerker Dienen en Missiesecretaris in het Bisdom Rotterdam

Bijna zestig bestuurders van caritasinstellingen en diaconale vrijwilligers namen zaterdag 11 juni deel aan de jaarlijkse Projectentocht van de Diocesane Caritas-instelling en de Pastorale Dienstverlening van het bisdom Rotterdam. Dit jaar stond deze activiteit in het teken van de vluchtelingenopvang. 's Ochtends waren de deelnemers te gast bij het interkerkelijk diaconaal centrum De Bakkerij in Leiden. 's Middags bezochten zij het Asielzoekerscentrum (Azc) in Katwijk.

De Bakkerij

Coördinator Ton Snepvangers introduceerde het werk van De Bakkerij bij de deelnemers. 'Helpen waar geen helper is,' is het motto. Jaarlijks kloppen 200 personen aan met heel uiteenlopende hulpvragen. Daarnaast ondersteunt De Bakkerij Leidse parochies en wijkgemeenten bij het opsporen en aanpakken van noden. In de loop der tijd zijn vanuit De Bakkerij verschillende organisaties ontstaan, die nu zelfstandig werken. Vluchtelingen kwamen altijd al bij De Bakkerij voor hulp en ondersteuning. Die inzet voor vluchtelingen is versterkt, toen in het najaar van 2015 een grote instroom van vluchtelingen kwam en een oud kantoorpand aan de Wassenaarseweg werd ingericht als noodopvang. 'Dat begon met een bliksemactie voor telefoonkaarten in oktober. In tien dagen tijd brachten jongeren van M25 en anderen 4.000 euro bijeen,' aldus projectmedewerkster Tamara Breton. 'Daarop volgden andere activiteiten. In de noodopvang kon niet worden gekookt. We nodigden groepjes vluchtelingen uit om zelf boodschappen te doen en te koken in onze keukens en de maaltijd samen met ons te eten.' Er kwamen multi-culti-kookavonden en taallessen. Op

Een grote groep liep mee met de diaconale projectentocht, hier bij het asielzoekerscentrum (Fotograaf: Peter van Mulken)

verzoek van de vluchtelingen werden koffers ingezameld en er werd een vaartocht door het Groene Hart gehouden, als bedankje ook voor de vrijwilligers. Volstrekt onverwacht is de noodopvang overigens eind mei weer gesloten en zijn de bewoners naar reguliere Azc's overgeplaatst.

Voorstelling De Vlucht

Onderdeel van het ochtendprogramma was ook de theatervoorstelling 'De Vlucht'. Dit stuk van zeventien minuten speelt zich af in de wachtkamer van een wooncorporatie. Een Iraakse vluchteling en een Nederlandse vrouw, die vanwege een scheiding op zoek is naar een nieuwe woning, wachten hier op hun beurt. Er ontstaat een gesprek tussen hen, met momenten van wederzijdse herkenning, maar ook met de nodige misverstanden en botsende belangen. 'De Vlucht is een beetje uit de hand gelopen,' aldus Snepvangers. 'We wilden op onze Nieuwjaarsbijeenkomst het thema vluchteling voor een breder publiek presenteren. Daarop vroegen wij Mobiel Theater Geurend Hooi een

korte voorstelling te maken. Dat eenmalige optreden riep vervolgvragen op. Inmiddels zijn ze in kerken en op scholen geweest, in het stadhuis en op het Bevrijdingsfestival in Den Haag. Bij elkaar wel 25 voorstellingen.” Ook deze zaterdag lokt De Vlucht allerlei reacties los bij het publiek. “Ik was verdrietig door wat ik zag. Ik moest bijna de hele tijd huilen,” aldus een Eritrese vrijwilligster. “Hoe zit dat nu met Nederlanders?” Sommigen zaten ook met tranen in hun ogen. Ze waren geraakt door de onmacht en de frustratie van het almaal moeten wachten. Maar er werd ook op gewezen, dat de komst van de vluchtelingen de ongelijkheid die al in de eigen samenleving bestaat, verscherpt.

Azc Katwijk

Sinds oktober 2008 worden asielzoekers opgevangen op Azc Katwijk in gebouwen waar vroeger de militairen woonden op het voormalige vliegveld Valkenburg. Aanvankelijk was het centrum gericht op terugkeer en bood het onderdak aan maximaal 600 mensen. In juli 2011 werd Azc Katwijk aangewezen als een van de eerste gezinslocaties in Nederland. Vanaf eind 2014 is de locatie uitgebreid tot in totaal 1.170 opvangplaatsen en is het naast een gezinslocatie ook een regulier Azc. Burgemeester Jos Wienen informeerde de deelnemers over de betrokkenheid van de gemeente Katwijk bij het Azc. Toen het centrum in 2008 geopend werd, riep dat bij de bevolking de standaardreactie op, dat het centrum veel te groot was (600 vluchtelingen op een bevolking van 62.000 mensen). Men vreesde de meest verschrikkelijke dingen. De gemeente heeft toen afspraken gemaakt met de omwonenden. Wekelijks zou de burgemeester met een groep omwonenden bijeen komen om de problemen te bespreken. Die commissie is slechts een paar keer bijeengeweeft, omdat er nauwelijks problemen werden geconstateerd. Het grootste probleem was nog de veiligheid van de wandelende asielzoekers langs de weg. De uitbreiding van het centrum in 2014 bracht opnieuw onrust. Wienen heeft hier wel enig begrip voor: “men ziet de samenleving veranderen. Er komen steeds meer mensen op straat, die verslaafd zijn of die psychiatrische problemen hebben. Er wordt bezuinigd en dan

komen er ook nog allerlei buitenlanders. Hoe moet dat?”

Voor de echte opgave komen we overigens straks te staan: de integratie van de nieuwkomers. Volgens onderzoek ontvangt 90% van de statushouders nog een uitkering na vele jaren. Dat cijfer moet omlaag. Mensen zitten veel te lang in de asielprocedure. Ze moeten leren zelf zaken aan te pakken. In Katwijk heeft de gemeente nu een pilot opgezet. Tien leegstaande huisjes in een zorgcentrum zijn ter beschikking gesteld van vluchtelingen met een verleden in de zorg. Ze krijgen nu een opleiding en uitzicht op een baan. “De vluchtelingen bloeien op en Katwijk heeft er ook wat aan.”

Verschillende groepen

Locatiemanager Marijke Klaassens schetste hierna de gang van zaken in het Azc. De aanwijzing als gezinslocatie in 2011 bracht een grote verandering met zich mee. Nu zitten er allemaal gezinnen met minimaal één kind onder de achttien jaar. In plaats van voordien 30 kinderen op de basisschool gaat het nu om 80 tot 90 kinderen. In totaal verblijven er 300 kinderen en jongeren onder de 18 jaar. Kenmerk van alle bewoners is, dat zij eigenlijk wachten op terugkeer. Een enkeling krijgt alsnog een status.

De uitbreiding in 2014 betekende de komst van een nieuwe doelgroep van 600 Syriërs en Eritreeërs, voornamelijk alleenstaande jongemannen. Zeker de Syriërs zijn allemaal vergunninghouders. Dat betekent, dat ook aandacht wordt besteed aan pre-inburgering en dat ze naast Nederlandse les een oriëntatie op de Nederlandse samenleving krijgen. Ook Marijke Klaassens stelt: “breng ze niet alles, maar geef ze de tools, dat ze de weg vinden, We pleiten voor aandacht, niet voor al die individuele spullen.”

Tenslotte vertelde Richard Hulmer, lid van de technische commissie van de parochiekern H. Johannes in Katwijk, over de activiteiten van de Augustinusparochie ten behoeve van vluchtelingen. Een rondleiding over het complex sloot de Projectentocht af. De deelnemers hebben kennis kunnen maken met verschillende invalshoeken en aspecten van de vluchtelingenopvang.

Sinterklaasactie Malburgen wint Ariëns Prijs

PublieksPrijs naar werkgroep Friersdale te Eemnes

*Roland Enthoven
en Hub Crijns*

In de Walburgiskerk te Arnhem heeft de Utrechtse hulpbisschop Mgr. Hoogenboom op 1 oktober de Ariëns Prijs voor Diaconie (1.250 euro en een kunstwerk) uitgereikt aan de ‘Sinterklaasactie Malburgen Arnhem’.

De vrijwilligers van dit project kopen met Sinterklaas cadeautjes voor kinderen uit de armste gezinnen in de Arnhemse wijk Malburgen. “U maakt een verbinding tussen kerk en samenleving in een volkswijk in Arnhem,” zo citeerde Mgr. Hoogenboom het juryrapport. “Uw initiatief is op een indrukwekkende manier van onderop opgezet door een kleine, zeer betrokken groep vrouwen. Vanuit eigen geraaktheid met armoede en het gemis dat daardoor ontstaat, bent u iets gaan doen voor kinderen met het Sinterklaasfeest.”

Dit jaar hebben 100 kinderen cadeautjes gekregen via deze Sinterklaasactie; er is veel schrijnende armoede in de wijk. De verstrekking gebeurt in volstrekte anonimiteit: veel arme gezinnen schamen zich voor hun situatie. Mgr. Hoogenboom: “U kiest cadeaus uit voor arme kinderen en bezorgt die op het Sintfeest aan huis. Het heeft een grote impact in de wijk. U laat op uw manier aan kinderen zien dat ze er zijn en mogen zijn, en u geeft hen aandacht. Er is betrokkenheid met school, PCI, parochie, buurtpastoraat, inloophuis. U bent met uw jaarlijkse ronde cadeaus rondbrengen heel bijzonder. In ieder geval in de projectenreeks van alle edities van de Ariëns Prijs tot nu toe. Uw project is naar de mening van de jury voorbeeldig voor andere parochies om na te volgen. Daarom eert de jury uw initiatief.”

Diaconale dag in de Walburgiskerk

De uitreiking van de Ariëns Prijs vormde het sluitstuk van een diaconale dag in de Walburgiskerk. Meer dan honderd mensen uit de diaconale praktijk waren naar Arnhem afgereisd. Herman Agterhoek, voormalig opbouwwerker van het Aartsbisdom Utrecht en het bisdom Groningen-Leeuwarden en lid van de jury, hield in de ochtend een voordracht over de diaconale kracht in het aartsbisdom.

“Ik ben onder de indruk van de rijkdom van de projecten,” zo zei hij. Verbinden is een begrip dat hij in de projecten veel tegenkwam. “Verbinden is het belangrijkste in uw werk. Vaak op een heel nieuwe en frisse manier.” Agterhoek schetste de ziel van de betrokken vrijwilligers: “Diaconale mensen zijn mensen met een groot hart. Ze staan open voor het appél dat vanuit de samenleving op hen af komt. Ze kunnen het niet verdragen dat mensen ten onder gaan aan armoede, schuld, verdriet. Ze komen

in actie als mensen vereenzamen of over het hoofd worden gezien. Niet dat je hun nood altijd kunt oplossen. Je kunt niet altijd iets oplossen. Wel kun je je verbinden met hen en een eind met hen oplopen. Soms een heel eind. Uitermate belangrijk daarbij is, dat mensen hun waardigheid behouden. Dat betekent dat mensen nooit worden benaderd als een probleem en hun situatie niet als een tekort, maar dat honger wordt verstaan als een vraag om te eten en dorst als een vraag om te drinken. Geen vrijblijvende vraag, maar een oproep om op in te gaan.”

“En met uw houding ‘ik zal er zijn voor jou’ treedt u in de voetsporen van Alphons Ariëns.

U lijkt op hem en daarom bent u allen terecht genomineerd. Eén winnaar zal straks in de schijnwerpers staan, maar eigenlijk moet u allen in het licht staan,” aldus Agterhoek. Zijn speech is een theologisch commentaar van de jury Ariëns Prijs op de dertig genomineerde initiatieven, activiteiten en projecten en staat prominent afgedrukt in het boekje *‘Ik zal er zijn voor jou’*. Verder bevat de publicatie beschrijvingen van alle dertig diaconale initiatieven. De publicatie werd tijdens de dag ook gepresenteerd en het is te bestellen of te downloaden bij de DKCI Utrecht. Vervolgens presenteerden acht van de dertig genomineerde projecten hun werk in een ‘diaconale carrousel’, zodat de aanwezigen zoveel mogelijk informatie en inspiratie tot zich konden nemen. Tijdens de lunch was er vervolgens uitgebreid de mogelijkheid voor onderlinge uitwisseling en ontmoeting. Ondertussen groeide het aantal bezoekers, en nam de spanning rond de uitreiking van de prijzen toe.

Tweede Prijs voor de Franciscushof in Tiel
‘s Middags viel niet alleen de Sinterklaasactie Malburgen Arnhem in de prijzen. De tweede prijs, een kunstwerk en 750 euro, ging naar De Franciscushof Tiel: een park en moestuin met een ontmoetingsfunctie en een diaconale functie. Bisschop Hoogenboom sprak dit

initiatief als volgt toe: “U heeft dit diaconale initiatief grondig voorbereid. U heeft gekozen voor een structurele aanpak en de jury is verheugd om in uw initiatief iets van duurzaamheid te zien. De kern is presentiepastoraat in de parochie: van binnen naar buiten. U heeft de Franciscushof opgezet vanuit het Inloophuis als moestuin. Het milieuaspect is erbij gekomen. Kunst is erbij gekomen. U heeft contacten met kerken, PCI, school en gemeente. Uw enthousiasme betekent een nieuwe dimensie voor het vrijwilligerswerk. Er is met uw activiteiten een nieuwe functie erbij gekomen met allerlei kansen voor ontmoeting, gesprek, doen. Er is sprake van een grote betrokkenheid. Dat u met vele vrijwilligers vanuit het inloophuis een park en moestuin met een ontmoetingsfunctie en een diaconale functie heeft gestart en nog wil uitbreiden is in de ogen van de jury te prijzen.”

Derde Prijs voor Jongerenwerk Join Us Denekamp en De Wonne in Enschede

Er werden ook twee derde prijzen uitgereikt; elk een kunstwerk en 500 euro gingen naar het project Jongerenwerk Join Us Denekamp en de gemeenschap De Wonne uit Enschede: een woon-, werk- en leefgemeenschap voor kwetsbare mensen.

Bisschop Hoogenboom gaf rond het jongerenwerk Join Us in Denekamp aan dat “de jury

dit project verkozen heeft als een prachtig voorbeeld hoe een parochie kan samenwerken met jongeren en andersom. U bent een parochie met veel vrijwilligers die de inbreng van jongeren erg op prijs stelt. De activiteiten bemiddelen tussen jongeren onderling en stellen al doende elkaars beelden over en weer bij. Jongeren van allerlei pluimage komen in aanraking met parochie en geloof. De activiteiten zijn van onderop opgebouwd. De ideeën worden met jongeren ontwikkeld. Het plan om met jongeren in de kerk een Nacht door te brengen rond de Werken van Barmhartigheid is einde mei uitgevoerd. De activiteit is met veel enthousiasme verlopen. De Nacht eindigde in de ochtend met een presentatieviering in de parochie. De jury waardeert dat u in kerk en samenleving door middel van de inzet van jongeren spraakmakend bent.” Richting de gemeenschap De Wonne uit Enschede noemde bisschop Hoogenboom dat “het unieke van uw al lang lopende woon-, werk-, en leefgemeenschap is dat u uitdrukkelijk stilstaat bij het bidden en werken in het dagelijks leven. U vormt een community die met hulp van een loyale kern van vrijwilligers telkens kwetsbare mensen opvangt en begeleidt. Uw groep is solidair, duurzaam en Franciscaans inspirerend. U heeft een actieve band tussen vieren, spiritualiteit en doen. U kent veel één-op-één begeleidingsrelaties. U praktiseert het kringloopmodel als telkens nieuwe vorm van diaconale economie. U blijft volhouden in vaak uitzichtloze situaties. U gelooft dat het toch Pinksteren wordt. Voor de jury is het evident, waarom uw initiatief zich langzaam maar zeker in Twente heeft uitgebreid naar nu drie centra.”

Publieks Prijs voor werkgroep Friesdale uit Eemnes

De Ariëns Publieksprijs, die dit jaar voor het eerst werd uitgereikt, ging afgetekend naar de Werkgroep Friesdale-Eemnes. Er waren dertig genomineerde initiatieven, en rond de 3.000 mensen hebben digitaal hun stem uitgebracht. Het winnende project kreeg 25 procent van de stemmen en dat geeft aan, dat er in Eemnes veel draagvlak is voor dit initiatief. Pater Van Wegen uit Eemnes heeft zich vele jaren ingezet voor de bevolking

in Friesdale (Zuid-Afrika). In 1977 werd in Eemnes de Stichting Thuisfront Pater Van Wegen opgezet, om zijn werk in Friesdale financieel te steunen. Nadat pater Van Wegen in 1998 definitief naar Nederland terugkeerde, ging de stichting door onder de naam Stichting Friesdale-Eemnes. Met name het mogelijk maken van goed onderwijs is een speerpunt. Trees Verstegen, teamleider van de diaconale werkers DKCI Utrecht, gaf aan dat “het een voorbeeld van een ontwikkeling van klein naar groot is. Van een oud thuisfront voor een missionaris naar een modern particulier initiatief. Loyaal. Trouw. Volhoudend. Professioneel. Voorziet in wat in Zuid-Afrika nodig is. Van onderop met banden in de parochie, ook in de nieuwe grote parochie. Enthousiast. Bijzonder is het omgaan met anti-apartheid. Een voorbeeld van breed gedragen diaconie ver-weg.” De winnaar van de Publieksprijs ontving een kunstwerk en een bedrag van 1.000 euro.

Aandenken voor alle deelnemers

Alle dertig projecten kregen een tegeltje als aandenken aan deze editie van de Ariëns Prijs voor Diaconie. Deze prijs draagt de naam van Alphons Ariëns. In de vorige eeuw toonde deze priester van het Aartsbisdom Utrecht een grote betrokkenheid bij de in armoede verkerende arbeidersgezinnen in Twente. Deze kandidaat-zalige is ook nu nog een voorbeeld voor mensen die zich sterk maken voor hun medemensen.

En alle deelnemers en velen in het aartsbisdom Utrecht ontvingen een exemplaar van het boekje *‘Ik zal er zijn voor jou’*, waarin alle dertig genomineerde projecten beschreven zijn in hun eigenheid. De jury heeft alle initiatieven bezocht en uit de gesprekken zijn de verhalen naar voren gekomen. Samen is de bundel een rijk gevulde handreiking voor diaconie en caritas onderweg. Diaconie en caritas zijn door dit boekje en de diaconale dag van de uitreiking stevig in het voetlicht komen te staan.

www.dkci-utrecht.nl
www.arienscomite.nl

Uitreiking van de
Ariëns Prijs voor
Diaconie aan Sinter-
klaasactie Arnhem
[Fotograaf:
Hans Boerkamp]

Diaconaal Netwerk Barneveld

“Wij zijn geen goedkoop sociaal vangnet”

Geert Rozema

Het geheim van het Barneveldse Diaconaal Netwerk schuilt volgens de zes aanwezige dragende vrijwilligers in de onderlinge korte lijntjes tussen Netwerk en samenwerkingspartners in combinatie met gebleken betrouwbaarheid én deskundigheid van hun vrijwilligers.

Bewijs van de korte lijntjes en de vertrouwensrelatie met belangrijke samenwerkingspartner gemeente Barneveld vormt het jaarlijkse gesprek dat Thuisadministratie coördinator Caroline Lanting voert. “Gemeenteambtenaar en ik lopen dan samen de aanmeldingslijst door en kijken welk gezin wat nog nodig heeft aan gezinsondersteuning, maatschappelijk werk of juridische bijstand”, aldus Lanting. “Alles om de zorg voor de hulpvragers zo goed mogelijk af te stemmen.”

Vertrouwensrelatie ten dienste van optimale zorg

Lanting die 35 jaar in het bedrijfsleven werkte en nu voltijds vrijwilliger is, ervaart haar werk als een roeping. Ze coördineert de zeventig vrijwilligers die aangesloten zijn bij het Netwerk, verspreid over ‘Thuisadministratie’ en de vier Spreekuur locaties. Lanting: “Afgelopen jaar rondden we 110 huishoudens af, en nu bedienen we er honderd. We helpen hen wegwijs worden in hun administratie, zodat ze uiteindelijk zelfstandig verder kunnen in de steeds complexer wordende samenleving.” Ruim dertien jaar bestaat het Netwerk waarbij veertien (protestantse en katholieke) kerken zijn betrokken. “Reden van oprichting van het Netwerk is dat men in alle diaconieën van

elke kerk hetzelfde werk doet. Samenwerken betekent meer mogelijkheden om mensen te helpen en we kunnen van elkaar leren. Daarnaast zijn we ook gesprekspartner van de gemeente Barneveld en instellingen ter verbetering van de hulpverlening.” Netwerk voorzitter Gerard van Lanen: “We zijn er voor alle burgers van gemeente Barneveld, moslim, atheïst of christen.”

Samenwerking

Vrijwilliger en gepensioneerd Sociale Dienst ambtenaar Jan Vreeke zet uiteen waarom ze als Diaconaal Netwerk besloten de handen ineen te slaan. “Om niet uit gespeeld te worden door hulpvragers. En om ‘hulpshoppers’ tegen te gaan én verantwoord met onze financiële middelen om te gaan. Daarnaast proberen we mensen niet te pampieren maar stimuleren we ze daar waar nodig zelf verantwoordelijkheid te nemen over hun leven. Vanzelfsprekend helpen we ook de mensen, die niet (langer) zelfredzaam zijn of de zogenoemde ‘hopeloze’ gevallen. Wekelijks komen tientallen mensen langs bij de vier verschillende spreekuur locaties. Na verloop van tijd is hier vraag ontstaan naar meer specialisme op terreinen die ze zelf niet in huis hebben.” Voorzitter Van Lanen: “Zo is het Sociaal Juridisch Steunpunt ontstaan, een aanvullend Steunpunt dat intensief samenwerkt met het Netwerk. Bij dit Steunpunt werkt een maatschappelijk werker, accountant, jurist en een voormalig kasteelheer. Zowel Netwerk als Gemeente verwijzen mensen door naar het Steunpunt en vice versa”, aldus kasteelheer Jan Boute. Hij is vrijwilliger en sinds 2009 sociaal juridisch raadslid en

“Niet oordelen maar je mantel delen, zoals Sint Maarten”

De vrijwilligers van het Diaconaal Netwerk tijdens het gesprek

werkt nauw samen met het Netwerk. Via een klankbordgroep waar hij zijn ervaringen inbrengt oefent hij invloed uit op gemeentelijk beleid. Boute: “invloed uitoefenen ten dienste van onze (arme) naasten valt of staat bij goed ingevoerd zijn in wat speelt in de samenleving. Goed je netwerken onderhouden, betrouwbaar zijn en de lijntjes kort houden is hierin cruciaal. Gaat wat mis dan trekken we direct aan de bel.”

Vreeke: “Natuurlijk is de gemeente Barneveld zelf onderdeel van het geheim van het succes van het Diaconaal Netwerk. Barneveld is een sociale en christelijke gemeente. Met veel kerkelijk betrokken politici. Dat christelijke tekent zich door haar onbaatzuchtigheid, niet oordelen maar je mantel delen, zoals Sint Maarten, zonder aanzien des persoon.”

Mantelzorgen

Het thema mantel delen roept discussie op. Vreeke: “Bij wie ligt de zorgverantwoordelijkheid voor de groep van vijf procent niet-zelfredzame chronisch zieken? Beschouwt de gemeente ons als mantel?” Lanting reageert direct: “Hier ontstaat een spanning tussen kerken en overheid. Steeds proberen we deze kwetsbare groepen bij de overheid aan te kaarten. We zullen ze als kerken niet in de steek laten. Maar zorg voor deze groepen ligt primair bij de overheid. Hierover zijn we continu kritisch en open met elkaar in gesprek, als sparringpartners.” Vreeke benadrukt: “wij als kerken zijn geen goedkoop sociaal vangnet zodat de gemeente rustig kan bezuinigen.”

Digitale loket

Boute van het Sociaal Juridisch Steunpunt: “daar waar de overheid tekort schiet aan hulp op maat en mensen buiten de boot vallen

springen wij in. Maar dit moet een incidenteel en geen structureel karakter hebben. De laag geletterde digibeet, die dagenlang op zoek is naar het digitale loket, en uiteindelijk bij ons binnen wandelt, kunnen wij uitleggen hoe het werkt met digitale loketten en internet.”

Streng aanname beleid en toerusting

Het Diaconaal Netwerk onderscheidt zich ook door streng vrijwilligersbeleid. Lanting: “we screenen vrijwilligers en vragen referenties op. Vrijwilligers tekenen bij de intake geheimhoudingsplicht.” Vrijwilliger en spreekuurhouder Wim Ackermans benadrukt het belang van zorgvuldigheid en discretie. Ackermans: “We proberen mensen zo goed en discreet mogelijk van dienst te zijn. Het verhaal van mensen moet veilig zijn bij ons, want we zijn geen grote stad.”

Ackermans: “Iedere vrijwilliger krijgt een training van vijf avonden. De gemeente faciliteert, levert de trainers, en bekostigt.” Lanting vult aan: “het Netwerk verzorgt twee keer per jaar themabijeenkomsten.” Gijs van de Brink is diaken van de gereformeerde kerk. Hij noemt als nieuwe ontwikkeling de komst van Syrische vluchtelingen. “Er zijn veel mensen van goede wil. We hoeven het wiel niet iedere keer zelf uit te vinden en door samenwerking is er veel mogelijk.”

www.diaconaalnetwerk.nl
info@diaconaalnetwerk.nl

Stichtingen Urgente Noden helpen bij individuele noodhulp

Overheid en kerken vertellen zich voortdurend aan het armoedevraagstuk

Andries de Jong is directeur van de Stichting Urgente Noden Nederland

Regelmatig komen we mensen tegen die hun voorhoofd fronsen als we vertellen dat in Nederland jaarlijks zeker 150.000 huishoudens, rond 1,5% van alle huishoudens geconfronteerd worden met urgente financiële nood. Als je die met incidentele financiële hulp wilt helpen, dan heb je op jaarbasis zo'n 50 miljoen euro nodig.

Tenminste....als je ze weet te bereiken, want nood heeft de neiging om in stilte te worden ondergaan. Zo duurt het gemiddeld vijf jaar voordat duidelijk wordt dat iemand diep in de schulden zit. De frons verdiept zich als we uitleggen dat er in Nederland geen beleid is om mensen, die in nood raken te helpen. Dat is vreemd, omdat er altijd mensen tussen wal en schip vallen, sinds mensen heugenis. Naast vermogensfondsen leveren diaconieën en parochiële caritas instellingen op dit terrein enorm veel inspanning. Gemiddeld besteedt een diaconie 13 uur aan het behandelen van een aanvraag met een gemiddeld bedrag van 307 euro per toekenning. Jaarlijks gaat het om bijna 15 aanvragen per kerk. Als kerken het noodhulpbureau voor de samenleving zouden vormen dan vergt dit omgerekend de inzet van 1.000 fulltime medewerkers. Veel meer dan nu kun je van de kerken niet verlangen. We zien wel dat kerken steeds vaker betrokken raken bij de bredere samenwerking in Stichtingen Urgente Noden. Dat ontlast hen ook en draagt bij aan een gebiedsgericht beleid voor individuele noden.

Individuele noodhulp

Individuele noodhulp is vaak van toeval afhankelijk. We weten al vanaf de Armenwet

van 1854, dat de meeste mensen zwijgen over hun noden. Je loopt er niet mee te koop, want dan word je gemeden en raak je geïsoleerd. Je wilt ook niet vernederd worden. En dat is dan precies het proces dat opgang komt en wat je had willen vermijden: je afzonderen en afgezonderd worden. We weten ook dat incidentele noodhulp in de meeste gevallen een vervolg nodig heeft met begeleiding. Dan heb je professionele hulpverleners nodig op het terrein van zorg, maatschappelijke dienstverlening, opvang, maar ook onderwijs. Zonder hen zal het niet gaan. Vrijwel steeds blijken lokale diaconieën en parochiële caritasinstellingen een mede-initiërende rol te spelen om brede lokale samenwerking in Stichtingen Urgente Noden op te zetten en bestuurskracht te geven. Ze hebben het gevoel hun zorg voor burgers met anderen te kunnen delen. Ze blijven op hun manier, met hun mogelijkheden vanuit hun (kerkelijke) verbanden hun goede werken doen, rechtstreeks en via hulpverleners, maar weten dat ook te plaatsen in het geheel aan inspanningen in hun werkgebied.

Kerken overstijgende samenwerking

Iemand weer op de rails helpen is een vak. Een EHBO-functie kun je vervullen, maar daarmee ben je nog geen arts of chirurg. De brede samenwerking omvat nu 22 noodhulp-bureaus waarop hulpverleners uit 90 gemeenten een beroep kunnen doen. De bureaus werken onder de naam Fonds Bijzondere Noden of de nieuwe naam Stichting Urgente Noden (SUN). Sommige bureaus werken voor een hele provincie, anderen voor de eigen gemeente, zoals de vier grote steden en weer anderen hebben een regionale functie.

Op 16 november 2016 werd de Stichting Urgente Noden Krimpenerwaard (SUN Krimpenerwaard) opgericht als 22ste noodhulp bureau. waarin overheid, kerken, fondsen, hulpverleningsinstellingen, en maatschappelijke organisaties samenwerken. [Fotograaf: Soraya de Graaff]

De reden om sociale professionals aan gereedschap te helpen - waar ze de eerste helft van de vorige eeuw wel over beschikten - is tamelijk voor de hand liggend. Er zijn in Nederland 1,3 miljoen mensen professioneel werkzaam op het sociale terrein van ouderenzorg, onderwijs, jeugdgezondheidszorg, maatschappelijk werk tot gehandicapten- en chronische ziekenzorg. Dat hele stelsel is vroeger vooral vanuit kerken op gang gebracht. Samen hebben de sociale professionals jaarlijks contact met alle kwetsbare burgers in Nederland, maar als het om financiële nood gaat...staan ze vaak met de mond vol tanden en lege handen. Hoe komt het dat de potentie en competentie van al deze mensen niet worden benut, terwijl ze juist integraal willen werken? Hun inzet en de samenwerking met hen kan als het ei van Columbus worden beschouwd.

Stichting Urgente Noden

De Stichting Urgente Noden Nederland is de rechtsopvolger van het Nationale Fonds Bijzondere Noden uit 1936. Het heeft de ervaringen uit het verleden geactualiseerd, geeft die door en assisteert bij het opzetten van brede samenwerkingsorganisaties voor noodhulp. De bureaus wisselen in een Landelijk Beraad met elkaar uit om van elkaar te leren en elkaars netwerk te benutten. Met een heel scherpe focus: nood. En een heel brede scoop: van overheid, hulpverleningsinstellingen, kerken, fondsen tot maatschappelijke organisaties. Ze werken samen vanuit de coulissen, staan om het zo te zeggen rond de hulpverleners die het moeten doen. Het is wellicht niet zo bekend, maar onder meer in Friesland, Groningen, Twente, Zwolle,

Haarlem, Rotterdam, Delft, Krimpenerwaard, Doesburg, Drechtsteden en andere gemeenten waren kerken belangrijke, soms doorslaggevende mede initiatiefnemers. Wat zijn de achtergronden, wat zijn de overwegingen en wat is de aanpak bij deze bureaus?

Honderdjarige geschiedenis

Bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog in 1914 mobiliseerde Nederland niet alleen militair, maar ook sociaal. Koningin Wilhelmina en de toenmalige minister Wim Treub richtten het Koninklijk Nationaal Steun Comité (KNSC) op. Het Koninklijk Huis herhaalde dit initiatief in 1931 met het Nationaal Crisis Comité (NCC), dat in 1936 opging in het Nationaal Fonds voor Bijzondere Noden (NFBN). Het NFBN vormde een koepel voor honderden lokale samenwerkingscommissies voor bijzondere noden. Vakbonden, kerken, verenigingen, werkgevers, burgemeesters, alles en iedereen was er bij betrokken met honderden ideeën en initiatieven. De verschillen in levensbeschouwing deden er even niet toe. Het ging om mensen. Eind jaren vijftig waren er nog 220 noodhulp bureaus en rond 1985 waren er naast het Nationaal Fonds nog vier over.

Ook de overheid kan zich vertellen

De Algemene Bijstandswet (ABW) van 1963 voorzag op geen enkele manier in welke vorm van samenwerking dan ook. Bij de invoering in 1965 was het uitgangspunt, dat alleen de overheid er voor zorgt dat er geen armoede meer is. De kerken hadden zich aan het armoede vraagstuk vertild en al in de 19^e eeuw moest de burgerlijke overheid finan-

Staatssecretaris Jetta Klijnsma ontvangt in januari 2015 van Andries de Jong het boekje '100 jaar individuele noodhulp; omdat het om mensen gaat' [Fotograaf: George Maas]

cieel steeds vaker bijspringen. Nu, vijftig jaar later constateren velen, dat ook de overheid zichzelf heeft overschat. Er kwam in de jaren zestig versneld een einde aan samenwerking en het einde werd ingeluid voor "levensbeschouwing als organisatieprincipe voor de samenleving". Door ontzuiling werden professionele organisaties onafhankelijk, maar moesten zich gaandeweg aanpassen aan een stramien dat administratief past bij overheidsorganisaties. Gelijktijdig emancipeerden sociale diensten, die tot in de jaren zestig de laagste status in de gemeentelijke hiërarchie kenden gestaag tot het centrum van het lokale sociale beleid. Vanaf 1967 was er in Nederland officieel geen armoede meer, de bijstand was ruimhartig en voorzieningen ondersteunden waar nodig burgers. Het door velen verfoeide begrip armoede, dat associeerde met 'loser' zijn, met niet voor jezelf kunnen zorgen, met het je hand op moeten houden, raakte in onbruik. Minister G. Veldkamp verklaarde in 1967 de verzorgingsstaat als voltooid en samenwerking overbodig.

De nood van mensen tussen regels en willekeur

Zowel het optimisme, als de ruimhartigheid waren van korte duur. In het begin van de jaren tachtig hebben veel kerken met politieke actie 'armoede' als begrip weer op de politieke agenda geplaatst: *'Armoede is terug van nooit*

weg geweest'. Het was een aanklacht tegen de overheid, want *"armoede is onrecht"*. Met eigen initiatieven onder het motto *"Helpen onder protest"* en *"Helpen waar geen helper is"* - want het gaat niet alleen om recht, maar ook om barmhartigheid - werd de overheid tegelijkertijd beschaamd. Met eigen projecten rond armoede wordt aangetoond dat de overheid nog steeds tekort schiet.

Gelijktijdig barstte in de jaren tachtig de kritiek los op betaalde hulpverleners. Deze vrijgestelden zouden een mentaliteit van negen tot vijf hebben, zouden maar beperkt compassie kennen, want worden voor hun werk betaald. Ze laten bovendien financiële problemen van cliënten veelal links liggen, want dat staat niet in hun arbeidscontract. Er kwam ruimte voor het authentieke vrijwilligerswerk. Een aantal kerken straalt met een zekere trots uit, dat zij het begrip armoede weer gemunt hebben en op dit terrein sturend zijn geworden in de publieke opinievorming. En soms vinden plaatselijke kerken dat armoede vooral hun werkterrein is.

Armoede in Nederland

Het hoogtepunt van de demonstratie van solidariteit met armen wordt bereikt bij de publicatie van het onderzoeksrapport van de kerken, dit jaar op 28 oktober in Utrecht: *'Armoede in Nederland 2016'*. Bisschop van 's-Hertogenbosch Gerard de Korte en de scriba van de Protestantse Kerk in Nederland René de Reuver boden samen het rapport aan, aan Christien Bronda, vertegenwoordiger van staatssecretaris Jetta Klijnsma van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. De individuele noodhulp vanuit de kerken is toegenomen van 12 miljoen naar 15 miljoen euro op jaarbasis en samen met collectieve projecten is 36 miljoen uitgegeven. Armoede neemt toe en de aanklacht werd van de kant van het Ministerie gepareerd met deemoedigheid. Opgemerkt werd hoe het departement zelf worstelt met de verijnde, niet synchroon lopende regelingen.

Geen óf-óf, maar samen

Hoe kun je wegblijven bij de uitersten van totale controle bij hulpverlening op basis van rechten versus pure willekeur op basis van gunsten? Dat kun je niet een afzonderlijke

partij in de schoenen schuiven. Je zult tussen die uitersten heen en weer moeten gaan en dat vereist onderling vertrouwen. Dat verdraagt bij individuele noden geen liefde haat-verhouding tussen overheid en samenleving. Er is een samen optrekken nodig voor mensen die in hun bestaanszekerheid worden bedreigd of het nu hun eigen schuld zou zijn of niet. Dan is er een derde weg nodig tussen de starheid en anonimiteit van de regels en de willekeur van alleen goed doen wat de hand te doen geeft. Die derde weg is er samen voor zorgen dat mensen weer hun leven op de rails krijgen. Dat kan niet zonder sociale professionals, die tot voor kort aan de zijkant van financiële problematiek van hun cliënten moesten blijven staan. Het kernprobleem is vermoedelijk dat de overheid denkt iets te kunnen wat niemand alleen kan. Het kernprobleem is dat de betrokkenheid vanuit de samenleving en van professionals decennia lang werd gemarginaliseerd. Dat heb je niet in een handomdraai veranderd. Daarvoor is het noodzakelijk elkaars beperkingen te kennen en daarop te organiseren. Dat vergt onderling vertrouwen. Er is tussen overheid en kerken onderhand een Godsvrede nodig, juist om beleid te ontwikkelen voor individuele noodsituaties. Voortdurend dezelfde klacht herhalen werkt vervreemdend. Een begin is er. Er werden door de kerken in oktober conclusies getrokken over de eigen beperkingen. De kerken kunnen dit werk door krimp in de financiële mogelijkheden en afnemend aantal mensen (vergrijzing en ontkerkelijkheid) niet lang volhouden. Zo waren de katholieke instellingen genoodzaakt minder uit te geven. Zij gaven 3,6 miljoen uit voor individuele noden. Een teruggang van 300 duizend euro. De groei van uitgaven door kerken zit hem vooral bij de kerken en kerkelijke organisaties die evangeliseren van Pinkstergemeente, Baptisten tot Leger des Heils, en bij kerkelijke organisaties, zoals de Protestantse diaconie Amsterdam die in staat zijn subsidies van de overheden te krijgen, fondsen te werven en opbrengsten hebben uit eigen vermogen. De kleinere diaconieën en parochiële caritatieve instellingen hebben moeite om in te gaan op de toegenomen vraag. Dat schreeuwt om nieuwe benaderingen.

Samenwerking met behoud van eigen verantwoordelijkheid

Vanaf 2004 werd met inzet van vermogensfondsen, het Oranjefonds, maar ook Cordaid/ Bond Zonder Naam gewerkt aan het oprichten van onafhankelijke samenwerkingsorganisaties voor noodhulp. Een klein bureautje met een mailadres en telefoonnummer vormt het centrale adres en de medewerker/ster zorgt voor de match tussen 'vraagzijde' (hulpverleners met daar achter ook de zorgen van vrijwilligers) en 'aanbodzijde' (plaatselijke en landelijk werkende fondsen en kerken en particulieren voor het giftenbudget). Dat alles levert overigens ook veel concrete informatie op waar de partners gebruik van kunnen maken om hun eigen werk en inzet te verbeteren. In een SUN organisatie zijn de lijnen kort en kan binnen 24 uur actie worden ondernomen. Het heeft gelijktijdig een platform en uitwisselingsfunctie.

En dan vraagt iemand: "Vertel me nu eens wat nood is, waaraan toetsen jullie dat?". Het antwoord is simpel. Er wordt niet getoetst. Er wordt gewogen, gejureerd en in 98% van de gevallen word je het eens: hier moet iets gebeuren, waardoor ook die hulpverlening verder kan met een cliënt. Is dit een vorm van armoedebestrijding? Ieder mag zijn eigen antwoord daarop formuleren. Noodhulpbureaus hanteren niet zo'n beladen begrip. Maar feit is dat financiële nood in de regel voorkomt bij mensen die verarmd zijn en dan ook nog met calamiteiten geconfronteerd worden. Om die reden is het logisch dat overheid en samenleving aan hulpverleners het gereedschap bieden om voortgang te boeken met en voor mensen.

Andries de Jong is directeur van de Stichting Urgente Noden Nederland. Hij was 12 jaar voorzitter van het Fonds Bijzondere Noden Amsterdam en vijf jaar directeur van het fonds voor kinderen en ouderen het R.C. Maagdenhuis in Amsterdam. www.sunnederland.nl

Armoede én hulpverlening kerken nemen toe

Kerken bieden meer hulp in financiële nood

Hub Crijns en Klaas van der Kamp

De bijdrage van kerken aan armoedebestrijding neemt fors toe. Meer mensen kloppen uit nood op de deur van de kerk. Dit blijkt uit het onderzoek *Armoede in Nederland 2016* onder een groot aantal kerken en geloofsgemeenschappen in Nederland, dat vrijdag 28 oktober werd gepresenteerd.

Hub Crijns, lid van de Stuurgroep Knooppunt Kerken en Armoede en bestuurder Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad, presenteerde de voornaamste cijfers en conclusies. Kerken droegen in 2015 meer dan 36 miljoen euro in hulp en meer dan 1,25 miljoen uren (waarde uitgedrukt in geld: 38,8 miljoen euro) aan vrijwilligerswerk bij aan armoedebestrijding. In veel gevallen gaat het om broodnood en noodhulp om te voorkomen dat mensen uit hun huis worden gezet of nuts voorzieningen worden afgesloten. Kerken bieden hulp omdat de overheid niet voldoende garanties biedt op het voorkomen van armoede. De hulp van kerken ten opzichte van armoedebestrijding biedt een steeds grotere en relevante bijdrage aan een groeiend maatschappelijk probleem.

Groei hulpvragen en meer hulp

Het totaal aantal hulpvragen is gestegen van circa 40.000 in 2012 naar 50.000 in 2015. De individuele hulp bestaat uit financiële giften, hulp in natura of leningen. Daarnaast doen kerken veel aan collectieve hulp via de voedselbank, inloophuizen, projecten rond armoedebestrijding en projecten die specifiek gericht zijn op kinderen in armoede. Minder diaconale organisaties (3.633 in 2015 tegen 3.895 in 2012) leveren ondanks de krimp van eigen middelen, een aanzienlijk grotere financiële bijdrage aan het bestrijden van armoede in vergelijking met drie jaar

geleden. Aan individuele financiële hulpverlening is € 13.5 miljoen besteed (€ 12 miljoen in 2012) en aan collectieve hulpverlening € 15.2 miljoen (€ 11 miljoen in 2012).

Het onderzoek laat zien dat kerkelijke vrijwilligers zo'n 549.700 uur besteden aan individuele ondersteuning en 728.600 uur aan collectieve ondersteuning bij armoede. De in totaal 1.278.300 uur laat zien dat kerken een intensieve bijdrage leveren aan de bestrijding van armoede. Het sociale kapitaal dat de kerken inzetten aan de onderkant van de samenleving om de effecten van armoede te bestrijden bedraagt, omgezet naar betaalde dienstverlening, € 38.3 miljoen.

Kwetsbare groepen

De kerkelijke betrokkenheid bij projecten die directe aandacht en hulp bieden aan kwetsbare groepen is toegenomen. De belangrijkste doelgroep zijn mensen zonder betaald werk, direct gevolgd door alleenstaande ouders met kinderen. Asielzoekers staan op de derde plek, gevolgd door mensen met psychische problemen en ouderen boven 65 jaar. Kerken helpen zonder onderscheid van personen en vooral in urgente situaties waarbij het gaat om eerste levensbehoeften zoals wonen en voeding. De meeste kerken zijn betrokken bij een voedselbank door de inzet van vrijwilligers, het inzamelen van voedsel en het beschikbaar stellen van het kerkgebouw. Kleedingwinkels en ruilwinkels zijn in opkomst, net zoals maatjesprojecten om mensen met financiële problemen te ondersteunen.

Overheid kan en moet meer doen

De overheid kan meer doen aan het voorkomen van armoede, blijkt uit het onderzoek. Bijvoorbeeld door zeer kwetsbare groepen

Mgr. de Korte en scriba De Reuver overhandigen het onderzoek aan mevrouw Bronda [Fotograaf: Peter de Bie]

meer en gericht te ondersteunen en minder bureaucratisch te werken. Kerken bieden hulp omdat de overheid niet voldoende garanties biedt op het voorkomen van armoede. Ze brengen in gesprekken met bestuurders en lokale politici – zelfstandig of vanuit een noodfonds of diaconaal platform – knelpunten in en suggesties om het beleid aan te passen.

Ingewikkelde samenleving

“De samenleving is ongelooflijk ingewikkeld. Probeer alle uitkeringen maar te snappen en de toeslagen en de vrijstellingen van gemeenten. Een gemeente als Amsterdam heeft wel twintig bijzondere regelingen, die bij voorbeeld met kinderen te maken hebben. We hebben de samenleving ongelooflijk ingewikkeld gemaakt. Als je een brief krijgt, zit die vaak juridisch in elkaar. Probeer het dan maar eens te snappen als het Nederlands niet je eerste taal is, of als je een verstandelijke handicap hebt.” Deze tekst werd uitgesproken door Christien Bronda, directeur van Participatie en Decentrale Voorzieningen van het ministerie van Sociale zaken en Werkgelegenheid. Zij ontving het eerste exemplaar van het onderzoek ‘*Armoede in Nederland 2016*’, waarin de hulpverlening door diaconieën, parochiële caritasinstellingen en andere kerkelijke organisaties is beschreven. Een belangrijk deel van de klachten heeft te maken met de ingewikkeldheid van procedures en rechten.

Ontmoeting blijft belangrijk

Bij het overhandigen van het onderzoek spraken mgr. G. de Korte (Bisschop-referent voor Kerk en Samenleving van de r.k. bisschoppenconferentie) en ds. R. de Reuver, scriba van de PKN. Namens de Raad van Kerken, mededragers van het platform Kerken en Armoede,

waren voorzitter Dirk Gudde, en algemeen secretaris Klaas van der Kamp aanwezig. Mgr. De Korte legde er de nadruk op, dat naast de geldelijke hulp door kerken, ook de ontmoeting met de kwetsbaren heel belangrijk is, het meelopen, het aankijken.

Christenen laten zich daarbij inspireren door het verhaal van de barmhartige Samaritaan, waarin aandacht en praktische hulp samengaan. Het sterkere beroep op de eigen verantwoordelijkheid van de burger willen de kerken honoreren. Dat past in het christelijk sociaal denken. Dat neemt niet weg dat de kerken ook hun profetische stem kunnen verheffen tegen onrecht in de samenleving. Kerken kunnen ook als minderheid (zij zijn nog steeds een grote minderheid) veel betekenen. Door samenwerking met bondgenoten, zoals maatschappelijke organisaties en gemeentelijke instanties, kan er een effectieve aanpak ontstaan.

Opkomen voor mensen in nood

Ds. De Reuver, scriba van de Protestantse Kerk in Nederland, begon met een verwijzing naar de psalmen waarin het gaat over God die opkomt voor de verdrukten. Dat bepaalt ook de omgang van de kerken met mensen die in de verdrukking zitten. Ook bijbels is het visioen van een wereld waarin niemand in armoede hoeft te leven. Dat blijft een inspirerend visioen, al lijkt het soms steeds verder weg te zijn. Uit het rapport blijkt volgens De Reuver dat de overheid soms behoorlijk te kort schiet. De uitspraken van politici dat we “de crisis aardig te boven zijn gekomen” zijn in tegenspraak met het beeld dat uit het onderzoek naar voren komt: een groeiende tweedeling. Het begrip “zelfredzaamheid” dat zo sterk gepropageerd wordt is in veel gevallen een pijnlijk en beschuldigend woord.

Het onderzoek ‘*Onderzoek Armoede in Nederland 2016*’, de publieksbrochure ‘*Armoede in Nederland 2016*’ en impressies van de presentatie, zijn digitaal te downloaden op: www.knooppuntkerkenenarmoede.nl

Joannes Aengenent, roomsch socioloog en sociale bisschop

Hub Crijns is bestuurlijk Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad

Erik Sengers (1971) gaat in dit theologische proefschrift in op leven en werken van Jan Aengenent, die door zijn rol als docent en bestuurder, later bisschop de Nederlandse ontwikkelaar wordt van de neo-thomistische filosofie, een roomsche sociologie en een geactualiseerd katholiek sociaal denken.

Joannes Aengenent is in 1873 geboren in Rotterdam in een eenvoudig milieu.

Hij volgt de priesteropleiding in het bisdom Haarlem (toen inclusief het Bisdom Rotterdam en de Zeeuwse eilanden) en wordt priester gewijd in 1896. Na een jaar als kapelaan in Roelofsarendsveen en een jaar assistentschap in Langeraar wordt hij in 1898 benoemd tot hoogleraar op het grootseminarie in Warmond. Bij wordt vanuit die plek bestuurder in de belangrijkste katholieke organisaties en oefent vanuit zijn kennis en ontwikkeling van het neo-thomisme een grote invloed uit. Hij brengt de roomsche sociologie tot volle ontwikkeling. Na 25 jaar wordt hij in 1928 bisschop van Haarlem en zet hij zijn invloed op de katholieke sociale beweging voort. Daarnaast stimuleert hij het religieuze leven, de Maria devotie en hervormt het jeugdwerk. In de jaren dertig veroordeelt hij het nationaal-socialisme. Bij zijn overlijden in 1939 laat hij een uitgewerkte neo-thomistische filosofie, een geactualiseerd katholiek sociaal denken, katholieke organisatorische opbouw en vernieuwing na.

Jeugdijaren en jaren als docent

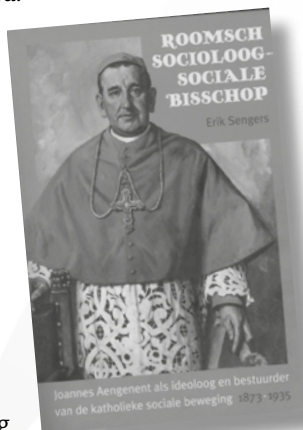
Het boek van Erik Sengers begint met de

jeugdijaren en opleiding van Jan Aengenent. Hij wordt in een arbeidersgezin geboren in Rotterdam en groeit op in Delft. Na de lagere school ging hij naar het kleinseminarie Hageveld in Voorhout en daarna naar het grootseminarie in Warmond. In het eerste hoofdstuk leren we de relatie met zijn familie kennen, die een leven lang heeft onderhouden.

Het tweede hoofdstuk gaat over zijn periode als docent, eerst op Hageveld en daarna op Warmond. Warmond was in die tijd een vooraanstaand opleidingsinstituut, dat daardoor ook de aandacht trok van mensen die de zuiverheid van de katholieke leer en de verkondiging daarvan wilden bewaren. Deze zogenaamde modernistenstrijd woedde vooral in het bisdom Haarlem, maar Aengenent kwam er relatief ongeschonden uit. Mede vanwege zijn bestuurlijke rol in de Katholieke Aktie en een groot aantal maatschappelijke organisaties. Door die talrijke bestuursrollen kreeg hij ook een aanzienlijke publicitaire rol.

Aengenent als katholiek denker en bestuurder

Erik Sengers heeft in de thematische hoofdstukken aandacht voor Aengenent in zijn rol als denker en bestuurder. Het derde hoofdstuk beschrijft hoe de sociologie naar Warmond en in de portefeuille van Aengenent komt. Op grond van de normatieve neo-thomistische filosofie werkt hij een katholieke of roomsche sociologie uit, die hij via zijn vele bestuursrollen telkens actualiseert.

Zo lezen we in hoofdstuk vier en vijf over de talrijke economische vraagstukken. Aengenent was krachtig geïnvolveerd in de arbeidersbeweging en speelde samen met Aalberse een belangrijke rol in de kwestie van de organisatie van de arbeiders: als vakorganisatie of als standsorganisatie. In 1916 blijken de bisschoppen een overduidelijke voorkeur te hebben voor katholieke standsorganisaties die via de vijf diocesen worden georganiseerd. We lezen dat het Aengenent om meer ging dan de juiste juridische of organisatorische inkadering. Hij wilde richting geven aan de werkzaamheid van katholieken in de samenleving. Daarom werkte hij stevig aan een visie op arbeid en op economie.

De zogenoemde vrouwenkwestie was een andere manier om via actualiteit het sociale denken te ontwikkelen. Aengenent geeft doorslaggevend bouwstenen in het publieke debat: wat is de rol van vrouwen in het arbeidsproces, in maatschappij en politiek, en ten opzichte van de werkende man en het gezin?

Sengers gaat in hoofdstuk zeven in op de visie van Aengenent rond psychologie en met name de psychoanalyse. Het neo-thomistische mensbeeld van Aengenent blijkt een sterke bron te zijn om krachtig te protesteren tegen de individualisering, die door moderne filosofische en psychologische stromingen bevorderd werd binnen het opkomende kapitalisme. Aengenent heeft de Eerste Wereldoorlog actief meegemaakt met alle roerige gevolgen daarna. In hoofdstuk acht lezen we over zijn inzet voor vredeskwesties. De ondergang van het christelijke avondland was voor Aengenent een bewijs dat de westerse cultuur door kapitalisme en individualisme, en het aan de kant schuiven van God en kerk, op de verkeerde weg was. Voor hem was dat een reden des te krachtiger zijn katholiek-sociaal program in woord en daad te verkondigen.

Bisschop van Haarlem

Het laatste deel van het boek is besteed aan de periode als bisschop. Het opent biografisch, met aandacht voor zijn wijding en een schets van het dagelijks leven als bisschop. In hoofdstuk tien leren we het beleid van bisschop Aengenent kennen. We lezen over de

organisatie van de jeugdbewegingen (De Graal), sociale organisaties en de pers. Ook is er aandacht voor de eigen koers binnen de Nederlandse kerkprovincie. Bisschop Aengenent stimuleert sterk de opleiding en wetenschap in zijn bisdom sterk. Hij speelt binnen het episcopaat een leidende rol in het protest tegen het opkomende nationaalsocialisme. Aengenent bevordert het religieuze leven in zijn bisdom, bouwt nieuwe kerken en vernieuwt de Liturgische Beweging. Hoofdstuk elf geeft tenslotte een beschrijving van zijn ziekte en overlijden, en de afwikkeling van zijn erfenis.

Terugblik op het leven van Jan Aengenent

Hoofdstuk twaalf evalueert de persoon en positie van Aengenent. Hij was sterk overtuigd van de waarheid van de leer zoals die door de katholieke kerk verkondigd werd. Vanuit deze positie was hij een sterk verdediger van de katholieke eenheid in de sociale organisaties. Zo ontstond politieke en sociale machtsvorming, waardoor het gewenste sociale programma gerealiseerd kon worden. Aengenent zag verkondiging en eenheid niet als een doel op zichzelf, maar als een middel om de sociale kwesties van zijn tijd op te lossen. Ook kon hij vanuit die leer een alternatief bieden voor de concurrerende ideologieën van zijn tijd. Om die reden dienden de gelovige mannen én vrouwen diepgaand de katholieke sociale leer te kennen, zodat ze zelf, op hun eigen plek, ten dienste van de hele samenleving, een heilzame werking konden uitoefenen. Met dit programma gaf Aengenent ideologisch en bestuurlijk vorm aan het Nederlands katholicisme in de eerste helft van de twintigste eeuw. Erik Sengers is er in geslaagd om een stevige inhoudelijke biografie te schrijven over een sociale denker, bestuurder en bisschop.

Erik Sengers, 'Roomsche socioloog - sociale bisschop, Joannes Aengenent als ideoloog en bestuurder van de katholieke sociale beweging 1873-1935', Uitgeverij Verloren, 2016, 292 pgs, ISBN 978 90 8704 574 6, prijs €29,00.

Vredelievend

Hub Crijns is bestuurder Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad

De Franciscaanse Beweging (FB) bestaat uit mensen, die geraakt zijn door de idealen en spiritualiteit van Franciscus en Clara van Assisi. Hun levenswijze inspireert om eenvoudig, betrokken, kwetsbaar en vredelievend door het leven te gaan. Die vier kernwaarden van de Franciscaanse Beweging zijn uitgebreider beschreven door Hans Sevenhoven, Franciscaans godsdienstfilosoof. De reeks bestaat uit 'Eenvoud' (2013), 'Betrokken' (2014), 'Kwetsbaar' (2015) en 'Vredelievend' (2016).

Franciscus en vrede

'Pax et bonum' is de franciscaanse groet. 'Vrede en alle goeds' vertaalt Hans Sevenhoven het in dit boek. 'Vredelievend' zet aan tot denken over vrede en doet dat vanuit de franciscaanse traditie. Het leven van Sint Franciscus neemt hij als uitgangspunt. Dat is een rijke bron, helemaal als je daar ook de rijke Franciscus 'mythologie' bij betreft, die om de grote heilige geweven is. Hans Sevenhoven is een goede verteller, zo blijkt al lezend. Allerlei verhalen komen aan bod. Al doende brengt hij Franciscus' vredesspiritualiteit over. De insteek is daarbij meer impressionistisch en strooiend met mooie teksten, dan systematisch theologisch. Na een inleiding, die meteen de toon zet over hoe het boekje er uit gaat zien, en als leeswijzer dient, volgen zeven hoofdstukken met aspecten over de vredesspiritualiteit van Franciscus. En elk hoofdstuk kent weer zeven paragrafen. Het getal zeven verwijst in de Bijbel naar verbond, overvloed, veel, volheid. Zo zijn er zeven dagen

van de schepping, zeven vette en zeven magere jaren. Er zijn zeven deugden, zeven hoofdzonden, zeven werken van barmhertigheid. In dit boek zijn er zeven verhalen, gedichten, meditaties over vrede, die je per hoofdstuk elke dag in de week kan lezen. Of elke dag een hoofdstuk.

Zeven teksten over Franciscus en vrede

De eerste cyclus van teksten gaat in op de periode waarin Franciscus leeft. Er zijn veel oorlogen en conflicten. Binnen gezinnen, tussen de standen, tussen steden, tussen Paus en keizer, tussen christendom en islam met kruistochten. Mocht Franciscus zijn gaan zoeken naar stof voor zijn vredeverhalen, dan hoefde hij geen lange omwegen te maken. In het tweede hoofdstuk komen we teksten over vredelievend tegen uit de Geschriften van Franciscus en andere bronnen. Franciscanen volgers kunnen putten uit een rijke bron van teksten van en over Franciscus.

Sevenhoven geldt als een franciscanoloog, dus zijn keuze voor teksten uit de bron kunnen we vertrouwen. We leren dat vrede willen, bevorderen, doen nog niet zo gemakkelijk is als het lijkt. Zelfs een vredesgroet is niet altijd welkom. De vrede van Franciscus is omgeven met verhalen, zo vertelt het derde hoofdstuk. Ontmoetingen met de melaatse, eerste gezel, broeders leren dat vrede altijd onderweg is en iets is dat je samen doet.

In het vierde hoofdstuk leren we hoe Franciscus vrede sticht. Sevenhoven voert drie zogenoemde Fiorette verhalen ten tonele. Hij beschrijft vijf stappen die Franciscus zet. Als eerste verlaat hij de sterke partner, zoekt hij de andere strijdende partij op. Hij keert zich als tweede tot God. Als derde voert hij het programma van de onderliggende of uitgestoten partij uit en weet hen zo te bekeren. Als vierde stap bekeert hij de andere strijdende partij. En als vijfde stap heeft hij alle partijen verzoend met elkaar en met God.

Het vijfde hoofdstuk geeft teksten, die de weg naar ware vrede aanreiken. Vredelievendheid levert geluk op, echtheid. Vrede maken kost moeite en lijkt op navolging van het lijden van Jezus. Vrede is een gave van God, een gegeven van het hart en van ons doen en laten. Franciscus heeft door zijn voorbeeld een leerschool nagelaten, die we kunnen volgen. Zodanig dat er allerlei mooie gedichten ontstaan.

De franciscaanse beweging is ontstaan als een groep zonder bezit, zonder veel belangen, zonder macht. Dat is in onze tijd lastig voor te stellen of na te volgen. Je kan je ook amper nog een bedelbeweging voorstellen, die dat uit vrije wil doet. Hoewel in onze samenleving als je goed kijkt meer dan genoeg mensen zo aanwezig zijn. Het verschil is de spirituele boodschap van de beweging: armoedig, eenvoudig, betrokken op elkaar, geweldloos. Dan is de vredesgroet een feest van herkenning. Alhoewel we ook lezen dat er eerst veel debat is geweest over de juiste woorden, woord volgorde, bron. Over een eenvoudige wens kun je al veel bakkeleien, ook in een vredesbeweging. Interessant is te lezen dat de wens 'Vrede en alle goeds' alleen in de 'Legende van de drie gezellen' voortkomt, gezegd door een voorloper van Franciscus (pag. 108).

Hoofdstuk zeven keert terug naar Franciscus en zijn concrete werken van vrede stichten in Arezzo en Bologna. Vrede is voor Franciscus een belofte, een bron van wijsheid, en hij geeft aan dat vrede niet los verkrijgbaar is. Vrede is verbonden met je leefgroep, je werk, je buurt, je samenleving, de mensen voor je, om je heen en na je.

Vrede is een bemiddelende kracht. Echt diaconaal.

Gedichten

De inhoud van het boekje is verrijkt met enkele mooie Franciscus gedichten uit de Nederlandse en buitenlandse literatuur. Het fijnzinnige 'Franciscus in het woud' van Anthonie Donker is een boeiend gedicht. Aart van der Leeuw maakt in zijn gedicht 'Franciscus' duidelijk hoe het bedelmonnikschap van Franciscus ons tegenover God allemaal een beetje compromitteert. Het bekende 'Gebed om vrede' met als opening 'Heer, maak mij tot een werktuig van uw vrede', enz. blijkt volgens Sevenhoven helemaal niet van Franciscus. Het gebed verschijnt in het decembernummer van het tijdschrift 'La Clochette' in 1912 en is sindsdien omarmd binnen de Franciscaanse spiritualiteit en toegeschreven aan Franciscus.

Waarom het boek te lezen?

Het boek vormt een mooie bloemlezing van verschillende teksten over vrede in de franciscaanse literatuur. Sevenhoven laat daarmee zien dat die teksten tijdloos zijn en nu nog inhoudelijk even actueel als 700 jaar geleden. Hij geeft aan hoe Franciscus aanknopingspunten biedt om te komen tot een vreedzaam samenleven in onze dagen. Het boek kan door de spirituele lezer gelezen worden als gids tijdens meditatie of gesprek. Voor de historisch geïnteresseerde lezer kan het boek dienen als een bloemlezing uit de rijke franciscaanse traditie. Ieder hoofdstuk wordt afgesloten met een gedicht. Die kunnen gebruikt worden om verdere associaties met het besproken onderwerp op gang te brengen.

Hans Sevenhoven, *Vredelievend - Waar Franciscaanse spiritualiteit om draait*, Franciscaanse Beweging, 's-Hertogenbosch, 2016, 127 pag. ISBN 978-90-71115-16-5; NUR 713. De verkoopprijs bedraagt € 9,95. Bestellen bij Franciscaanse Beweging in Den Bosch, per e-mail: info@franciscaansebeweging.nl.

De grondwet voor geluk

De universele wijsheid van de Bergrede

Embregt Wever is pastoraal werker diocesane diaconie en missie in het Bisdom 's-Hertogenbosch

Titel en ondertitel van het door Hein Stufkens geschreven boek over de Bergrede (Mt. 5-7) luiden 'De grondwet voor geluk - de universele wijsheid van de Bergrede'. Uitgegeven via uitgeverij BRES – Bewustzijn in beweging.

Een uitgeverij die zich profileert met de stelling, dat oude waarheden niet meer zo waar zijn en dat de verdeelde religies plaats zullen maken voor een nieuwe universele spiritualiteit. Kortom laat de orthodoxe Christen zijn of haar borst maar nat maken. Een vrees die volop bewaarheid wordt in dit hier besproken boek.

Leesbaar boek rond de Bergrede

Desondanks is Hein Stufkens er goed in geslaagd een leesbaar boek te schrijven; ongetwijfeld juist voor een breed publiek in de hedendaagse seculiere samenleving. De Bergrede wordt uitvoerig besproken per 'zaligspreking', waarbij telkens vergelijkingen worden gemaakt met andere godsdiensten en levensbeschouwingen. Voor wie niet met de Bijbel vertrouwd zijn, zal het ongetwijfeld een aangename kennismaking met de Bergrede zijn, waarvan de tekst integraal, in de NBV-vertaling, is opgenomen.

Ook moeilijk boek

Die vele vergelijkingen met andere godsdiensten en religies maken het boek toch ook moeilijk. De lezer wordt meegenomen

in een wel heel breed spectrum van vele religies en levensbeschouwingen, waaruit kritiekloos, anekdotisch en met veel citaten wordt geput. Mystiek in al zijn vormen en gnosis worden voor het gemak op één hoop geveegd. Toch is Hein Stufkens lang niet altijd kritiekloos. De hedendaagse materialistische en over-individualistische samenleving wordt begrijpelijkerwijs sterk bekritiseerd. Vanzelfsprekend kan deze samenleving niet altijd instemmend worden begrepen vanuit het gedachtegoed gebaseerd op de Bergrede. Terecht dat de auteur de Bergrede dan ook revolutionair noemt; "een omgekeerde wereld", zoals de titel van het eerste hoofdstuk luidt.

Niet zo'n warme omgang met Christendom

Daar waar het de R.-K. Kerk of Christelijke kerken betreft is Hein Stufkens echter gena-

deloos en vliegt hij in zijn enthousiaste kritiek en 'beter weten' geregeld uit de bocht. De kruistochten worden afgeschilderd als louter plunderingstochten, die de Kerk nota bene zou hebben goedgekeurd. Het Evangelie van Mattheüs zou zeker niet door Levi-Mattheüs zijn geschreven. De bevrijdingstheologie zou zijn verboden, omdat die het voor de armen opnam. Essen leefden in kloosters. De boeddha Avalokiteshvara zou in vrouwelijke gedaante vergelijkbaar zijn met de westerse Maria.

Zuiverheid uit de zesde zaligspreking riekt, in godsdienstige zin volgens de auteur naar de meedogenloze praktijken van de inquisitie. Even schort Hein Stufkens zijn kritiekvolle houding op om aan te geven, dat de christelijke kerken ook hun 'bodhisattva's van mededogen' kennen, waarvan er enkele als voorbeeld met name worden genoemd, zo ook de protestantse diaconieën en het Leger des Heils.

Christendom lijkt in dit boek slechts acceptabel, voor zover het naar het oordeel van de auteur in overeenstemming is met andere religies, die kritiekloos aanvaard lijken. Zo zou een Christen echter vanuit humaan en respectvol denken, daarentegen niet met andere religies om kunnen gaan. Christus Jezus zelf is dientengevolge in dit boek, niets meer dan welke profeet, uit welke godsdienst, dan ook. Geregeld wordt gesproken over "verlichting" en "de verlichte". Concepten die aan het Christendom vreemd zijn én in andere godsdiensten ook niet gelijkluidend worden verstaan.

Niet de leer maar de zaligsprekingen

En passant lijkt Hein Stufkens er bovendien volkomen aan voorbij te gaan, dat onze westerse en democratische verzorgingsstaten (hoezeer die vandaag de dag ook onder druk staan) gestoeld zijn op de Christelijke Sociale Leer en een wel zeer Bijbelse grondslag hebben.

De waarde van dit boek ligt duidelijk niet in 'de leer', die impliciet wordt verkondigd. Die ligt echter wel in het belang, dat de auteur toekent aan de Bergrede. Hij onderstreept dat de zaligsprekingen het hart van de mens mogen beroeren om ernst te kunnen maken met barmhartigheid. Barmhartigheid die de mensheid haar bestaan geeft. Van 'selfishness' naar 'selflessness'; van ik-gerichtheid naar ik-loosheid. Een barmhartigheid die zich niet alleen richt op de mensheid, maar op heel de Schepping. De auteur haalt de meest recente encycliek *Laudato Si'* van Paus Franciscus aan als "een goed begin".

De zaligsprekingen ziet Hein Stufkens als de poort tot de Bergrede. Die zaligsprekingen worden daarom uitgebreid behandeld.

De bespreking van iedere zaligspreking wordt afgesloten met een oefening. Deze oefeningen zullen voor de lezer die wat minder vertrouwd is met oosterse meditatie technieken, wellicht wat moeilijk zijn. Kortom een goed leesbaar boek, dat bij nader inzien inhoudelijk nogal ingewikkeld blijkt te zijn.

Barmhartigheid in praktijk brengen

Iedereen wiens hart geopend is voor het lijden van alle schepselen heeft elke dag tal van mogelijkheden om barmhartigheid in praktijk te brengen. Dat kan variëren van het helpen van een gehandicapte die een drukke weg over wil steken tot het stoppen met het eten van dieren die een dier-onwaardig leven hebben geleid en gemarteld en gedood zijn in de 'vleesindustrie'. Wie de kwaliteit van barmhartigheid in zichzelf verder wil ontwikkelen kan ook eens kennismaken van de mogelijkheden die in Nederland de *Beweging voor Barmhartigheid* daartoe biedt (www.barmhartigheid.nl).

Een basistekst voor barmhartigheid in onze tijd, met handvatten voor concrete actie, biedt de tekst van het *Charter for Compassion* uit november 2009, dat in het boek integraal is opgenomen in de Nederlandse vertaling (pag. 91-92). Het is ook te vinden op de Nederlandse site van Handvest voor compassie: <http://www.handvestvoorcompassie.nl/handvest/>

Hein Stufkens, *'De grondwet voor geluk - de universele wijsheid van de Bergrede'*, uitgeverij BRES – Bewustzijn in beweging, 2016, ISBN 9789492199935, 160 pag. prijs € 17,95.

Agenda & weetjes

Het door paus Franciscus afgekondigde Heilig Jaar van de Barmhartigheid is op 20 november 2016 (Hoogfeest van Christus) geëindigd. Informatie rond activiteiten in het heilig jaar van de barmhartigheid is te vinden op de website. Bezoek: www.heiligjaarvandebarthartigheid.eu.

De Bisschoppelijke Vastenactie 2017 is in november weer gestart met de jaarlijkse campagne. Het thema is 'Eilanden van hoop'. Het campagneproject van 2017 is El Salvador. Dit land ligt in Midden-Amerika en het heeft een prachtige natuur. Het is een vruchtbaar land en mensen die een tuin hebben, proberen vaak wat groente of fruit te verbouwen. Toch heeft het land ook minder mooie aspecten. De zusters van de Beschermengel hebben in Popotlan, een wijk van San Salvador, de hoofdstad van El Salvador, een jeugdhuis opgericht. De Vastenactie wil ondersteunen met onderhoud van het gebouw, de speeltuin en de moestuin. Bezoek: www.vastenactie.nl/projecten/eilandenvanhoop

Onder de titel '*Barmhartigheid is een werkwoord*' heeft het Centrum voor Huwelijk en gezin van het Bisdom Roermond een brochure uitgegeven om de werken van barmhartigheid concreet in praktijk te brengen zijn. Het boekje is geschreven voor gezinnen, maar ook geschikt als catechesemateriaal voor een kinderclub of tiengroep. De brochures kosten drie euro per stuk en bij groter afname (vanaf vijf stuks) wordt korting gegeven. Het boekje is te bestellen via het Carolushuis: www.carolushuis.nl of (0475) 386825.

Op donderdag 10 november werd in theater MIDI in Tilburg de Religieuzenprijs 2016 uitgereikt aan de Arkgemeenschap Gouda. Dit jaar besloot de KNR een extra prijs te geven vanwege het Heilig Jaar van de Barmhartigheid. Uit een lijst van ruim dertig genomineerde projecten, koos een jury tien bijzondere en inspirerende initiatieven. De religieuzen in Nederland konden via hun Hogere Overste hun stem uitbrengen op het project van hun voorkeur. Veel van de projecten kunnen niet draaien zonder een grote groep vrijwilligers die zich inzetten voor de projecten. Zie verder: www.larchegouda.org en www.knr.nl/organisatie/nieuwsarchief.asp

M25 is een jongerenactiviteit genoemd naar de Werken van Barmhartigheid, die in o.a. in het evangelie van Matheus 25 genoemd worden. In het Bisdom Roermond is een tien stappen plan te vinden rond het opzetten van een M25-groep in de eigen parochie of groep van samenwerkende parochies. De tien stappen zijn bedoeld als handleiding en inspiratie. Lees verder op: <http://www.pausfranciscus-groepen.nl/m25-10-stappen>

Anne Vandenhoeck maakte een presentatie '*Het oordeel van de Mensenzoon*' naar aanleiding van Matheus 25 en de daaraan ontleende lichamelijke en geestelijke werken van barmhartigheid. Je kunt de ppt vinden op: <http://slideplayer.nl/slide/10247222/>

Diakonie & Parochie

Wat is dit voor een tijdschrift?

Onder *Diaconie* verstaan we:

“Het handelen vanuit en door kerken en andere door het evangelie geïnspireerde groepen en bewegingen dat gericht is op het voorkómen, opheffen, verminderen dan wel mee uithouden van lijden en maatschappelijke nood van individuen en van groepen mensen en op het scheppen van rechtvaardige verhoudingen in kerk en samenleving.” (Crijns H., e.a., *Barmhartigheid en gerechtigheid*, 2004, pag. 392).

Diakonie & Parochie is een uitgave van het Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad, een werkgroep van de diaconale dienstverleners uit de bisdommen en enkele landelijke katholieke diaconale organisaties. Het Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad vormt ook de redactieraad. Het tijdschrift verschijnt vier keer per jaar.

Ook in 2017 blijft de abonnementsprijs € 25,00; losse nummers: € 5,00 excl. porto.

Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad,
Emmaplein 15, 5211 VZ 's-Hertogenbosch,
administratie@rkdiaconie.nl

Voor abonnementen en bestellingen:

E-mail met opgave van alle adresgegevens: administratie@rkdiaconie.nl

Abonnementen worden automatisch verlengd, tenzij schriftelijk wordt opgezegd voor 1 november van elk jaar.

De digitale plek van het tijdschrift is www.rkdiaconie.nl. Kijk voor diaconale voorbeelden en diaconale spiritualiteit op deze site. Doe er zelf aan mee. Vraag een inlogcode aan. Bezoek www.rkdiaconie.nl

Colofon

Aan dit nummer van *Diakonie & Parochie* werkten mee: Hub Crijns, Ronald Dashorst, Roland Enthoven, Jeroen Goosen, Andries de Jong, Klaas van der Kamp, Gerard de Korte, Jan Maasen, Wim van Meijgaarden sss, Herman Rolfes, Geert Rozema, Hein Stufkens, Guus Timmerman, Trees Versteegen, Embregt Wever, Jozef Wissink.

Eindredactie: Hub Crijns.

Foto omslag: Hub Crijns.

Redactie en uitgever: LKDB, 's-Hertogenbosch.

Opmaak: Hans van Eck (Impressio Communicatie)

Druk: Drukkerij De gebroeders Roggeband Breda.

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen uit dit tijdschrift wordt op prijs gesteld, mits de bron wordt vermeld.

Voor overname van foto's, gedichten en cartoons neemt u contact op met de eindredacteur: crijns@ziggo.nl

ISSN 0922-9647

Meditatief

‘Waar was je?’

Herman Rolles en Hub Crijns

1. Laat op de avond van een zonnige en warme dag
staat hij buiten de planten water te geven.

‘Is jouw dag nog niet ten einde?’, vraag ik hem.

‘Nee, want als ik het nu niet doe

zeggen ze morgen: ‘Waar was je gisteren?’

2. Waar was je toen je nodig was,
toen wij je nodig hadden?

Waar was je toen wij honger en dorst leden?

Waar was je toen we in haveloze kleding gingen?

Waar was je toen we ontheemd in een vreemd land verbleven?

Waar was je toen het gevang onze vrijheid en waardigheid ontnam?

Waar was je toen we nutteloos tot een last voor de samenleving
werden gemaakt?

Waar wàs je? ..., waar wàs je?...

3. Heet jouw God niet: ‘Hij die is’?

Heet mijn God niet: ‘Hij die is’?

Heet onze God niet: ‘Hij die is’?

4. Hij die is

voor wie kwetsbaar is en klein

voor wie onzichtbaar is en nutteloos

voor wie de samenleving geen oog, oor of begrip heeft

voor wie alleen telt in statistieken van werkeloosheid en
arbeidsongeschiktheid

voor wie de stempel krijgt: ‘Jij hoort hier niet!’

5. Onze God, een God tegen wie gezegd mag worden: ‘Waar ben je?’

En hij antwoordt:

‘Ik ben er in mensen

Zo ben IK in jou’